

DOMOVINA

Izhaja vsak petek.

Naročnina za tekoče leto 12 K, za polovico 6 K.
Posamezne številke 24 vin.

Uredništvo: Mestni trg št. 17, II.

Upravništvo: Sodna ulica številka 6, pritličje desno.
Inserati po dogovoru.

Ali je jugoslovanska zemlja pripravna za enotno državo?

Obstoj in blagostanje modernih držav je odvisen od tega, kje država leži in kakšno je njeno gospodarstvo. Ako se nahaja država ob velikih svetovnih trgovinskih in prometnih cestah, na primer ob odprtem morju, blagor ji. Svobodno lahko trguje z vsem svetom. Ako pa leži daleč proč od svetovnega prometa, velja le toliko, v kolikor je bogata njena zemlja na gozdovih, živilih, rudninah in vodnih silah, kaj in koliko prideluje žita, živine in koliko ima premoga. Ali lahko kaj blaga izvažata, kaj mora in koliko uvažati. Kakšna je v tem pogledu naša jugoslovanska zemlja? Ali je pripravna za obstoj samostojne države, v kateri bi moglo vzkliti blagostanje?

Jugoslovani prebivamo na silno dragocenem in važnem ozemlju. To ozemlje leži na pragu med zapadno in vzhodno Evropo ter tamkaj, kjer sega Jadransko morje najvišje v trup Evrope. Ako hoče Italijan ali Francoz na Balkan in dalje v Azijo, mora preko naših jugoslovanskih pokrajin. Isto pa velja tudi za Nemce, Čeha in Madžare. Tudi oni morajo preko naše zemlje, če hočejo trgovati z jugom, s prednjo Azijo, z Egiptom. Na našem ozemlju se križajo že od nekdaj najvažnejše prometne ceste. Pomen tega našega ozemlja odseva tudi iz tega, da se ob našem ozemlju dotikajo vse tri velike evropske jezikovne skupine: Slovani z Germani in Romani. Ob času velikih preseljevanj narodov so se najrazličnejši narodi podili preko naših dežel. Veliki Napoleon je to spoznal in zato ustanovil Ilirijo.

Važnost našega ozemlja nam veča še naše morje. Več kot 2200 km je dolgo naše obrežje (Belgija ima le okoli 70 km obrežja) in okoli 200 pristanišč, večinoma zelo dobrih, imamo. Preko njih nam je odprta pot po vsem svetu, kajti kdor ima le peč morske obale, pošilja lahko svoje ladje po vsem svetu. Preko naših pristanišč vpeljemo lahko velik del svetovne trgovine. Lega naših zemelj nam kliče: Jugoslovani, bodite trgovci, kupčija naj vas redi in vas tudi bode, če boste znali izrabiti lego svojega ozemlja. Ravno zaradi velike trgovine je za naš največjega pomena Beljak, kot važno križišče železnic.

V važnosti lege našega ozemlja kot križišča svetovnih prometnih cest, leži pa tudi veliko nevarnosti za naš obstoj, kajti vsi sosedni narodi Nemci, Lahi kot Madžari nam ga hočejo iztrgati in priklopiti sebi. V samostojni državi bomo te navale lažje in uspešnejše odbijali. Kakšna pa je lega jugoslovanskih dežel druga do druge? Največji del jugoslovanskega ozemlja je nagnjen proti jugo - vzhodu. Tjakaj teko naše reke

Drava, Mura, Sava z dotoki. To so prometne žile, ki nas vežejo, ki odpirajo pota v notranjost. Te spajajo Koroško, Kranjsko, Štajersko s Hrvatsko in Bosno. Manjši del našega ozemlja je nagnjen proti jugo - zapadu, oziroma jugu, k Jadranskemu morju. Tu nas spaja morje. Med obema deloma se vleče pusti Kras. Ni v korist naši edinstvenosti, še manj našemu gospodarskemu razvoju. Promet preko njega je težak in ravno Kras ovira razvoj naših pristanišč. Kras je tudi vzrok, da je podnebje na Kranjskem, Hrvatskem, Bosni osornejši kot v Primorju. Toda to in onstran njega biva isti rod in moderna tehnika bo premagala tudi njegove težkoče.

Ali je naša zemlja pripravna za procvit samostojnega narodnega gospodarstva?

Jugoslovanska zemlja je po svoji kakovosti silno raznovrstna. Leži v Alpah, na Krasu, Balkanskem Sredogorju in v Veliki ogrski nižini. Višavja in nižavja se spajajo. Kakovost tal je različna: poleg rodovitnega sveta se nahajajo tudi pusta kraška tla. Notranjost je bogata na rudah in premogu. Morje daje sol in ribe. Kjer imamo visoke gore, kot na Koroškem, Goriškem, Gorenjskem ali v Bosni, tam imamo neizmerna bogastva v vodnih silah. Tam se lahko razvije najrazličnejša industrija. Industrijo ustvarjajo seveda tudi rudnine in premog. Tudi teh imamo. Svinec na Koroškem, živo srebro na Kranjskem, železo v Bosni itd., povsod pa rjavi premog. Za oddajo industrijskih izdelkov imamo najboljši in najbližji trg na Balkanu.

Krasota naših planin, mičnost naših jezer, miloba morskoga zraka ter privlačnost morja, podzemeljske lepote kraških votlin ustvarjajo predpogoje za velikopotezen tujski promet, ki se je že začel in ki ga v lastni državi lahko povzdignemo na prvo mesto. Ustvarimo lahko jugoslovansko Švico in Riviero.

Naša zemlja je rodovitna, posebno v nižinah na Hrvatskem in v Slavoniji. Rodi nam žito, katerega bi imeli doma dovolj, če priklopimo Banat, rodi nam krompir, vino, tobak, hmelj, rodila bi nam lahko sladkorno peso. Sadnega drevja imamo veliko in če bi sadjerejo gojili preudarno, bi nam donala še več dobička. Slive že sedaj izvažamo. Dalmacija ima oljko in solčna Goriška bi nas preskrbovala in izvažala zgodnjo zelenjav in zgodnje sadje. Velike dele naše zemlje pokrivajo gozdovi. Iz njih bi lahko neprestano, zlasti pa v bližnji prihodnosti, črpali neizmerna bogastva. Lesna industrija bi bila potem seveda v domačih rokah in lesno obrt bi vlada morala zelo pospeševati. S papirjem bi zalagali tudi tuje dežele.

Na naši zemlji so dani vsi pogoji za uspešno živinorejo. V alpskih pokrajinah, na Hrvatskem in v Bosni za govedorejo in svinjerejo, na Krasu za ovčjerejo. Perutninarstvo je že sedaj precej razvito.

Kakor so naše dežele na zunaj različne, raznovrstne z ozirom na kakovost tal, vendar ni to za nas nobena slaba stran, marveč celo dobra. Ta raznovrstnost nas ravno gospodarsko družiti. Česar ne dobimo v eni pokrajini, to nam da druga.

Jugoslovani imamo vse predpogoje, da bo naša država tudi gospodarsko lahko uspevala in še celo veliko bolje skrbela za blagostanje naroda, ker ji bo na srcu le en narod.

*Svoboda ne prisije sama,
Bog sam nas ne osvobodi, —
le z umom jasnim, z roko hrabro
junak prostost si pribori.*

A. Aškerc (Nove poezije).

Jugoslovanske manifestacije.

V nedeljo so bile kar na različnih točkah na Slovenskem obenem sijajne manifestacije za Jugoslavijo.

V Kamniku je bil v Društvenem domu velik shod, ki mu je predsedoval dr. A. Kraut in na katerem je govoril deželni poslanec župan dr. Ivan Tavčar. Shoda so se udeležili Kamničani, okoličani od blizu in daleč, meščanke in kmetice. Po navdušeno sprejetem temeljitem in duhovitem govoru dr. Ivana Tavčarja, ki je izčrpal vsa aktualna vprašanja, govoril je še dr. Karba, ki je naglašal potrebo sloge v skupnem boju za Jugoslavijo, za katero gorimo vsi brez razlike strankarskega prepričanja. Nato je bila sprejeta resolucija, ki odobrava delovanje Jugoslovanskega kluba, naglašata iznova majsko deklaracijo ter se izreka za mir.

V Škofji Loki se je vršil shod takisto v Društvenem domu ter so govorili državni poslanec dr. K. Triller, celovski stolni vikar in urednik »Mira« Smoder ter sorški župnik, pisatelj Fr. Finžgar. Na shod je prihitelo nad tisoč mož in žen iz mesta, okolice, iz Žirov, Sorice in Kranja ter iz raznih bližnjih in dalnjih občin. Shodu je predsedoval župan Hafner. Sprejeta resolucija se izjavlja odločno za majniško deklaracijo, izreka Jugoslovanskemu klubu polno zaupanje ter mu naroča, naj sodeluje pri pogajanjih glede izpremembe ustave le tedaj, če nameravana izprememba ne bo škodovala temeljnemu načelom majniške deklaracije, dalje zahteva čim preje splošni mir na temelju pravice in sporazuma med narodi, ne pa na načelih meča, končno izreka sočutje s slovenskimi mučeniki — goriškimi begunci ter poziva poslance, naj zastavijo vse sile, da se tem mučenikom domovine od merodajnih krogov beda takoj olajša.

V Št. Petru na Krasu se je moral shod zaradi ogromne udeležbe vršiti pod milim nebom. Prihiteli so možje, žene in dekleta iz vsega okraja, celo iz Ilirske Bistrice,

žene in dekleta iz Matenje vasi pa na velikem vozu z visoko plapolajočo trobojnico. Shodu je predsedoval domačin Fran Sever, govornik pa je bil deželni poslanec Adolf Ribnikar, ki je jasno in poljudno orisal našo žalostno preteklost, grozno dobo vojne ter naš demokratični program bodočnosti v svobodni jugoslovanski državi. Ko je čital iz interpelacij naših državnih poslancev, kaj vse so morali prestati naši najboljši možje in najvrlejšje žene, kako se je postopalo z našimi brati v Bosni, Hercegovini, Istri in Dalmaciji, je marsikomu od ogorčenja bledelo lice in so se mu zasolzile oči. Sprejeta resolucija zahteva v smislu majske deklaracije narodno, neodvisno, na demokratičnih načelih urejeno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, pozdravlja složno delovanje Jugoslovanskega kluba, zahteva splošni mir, pri katerem naj pride do veljave načelo samoodločbe narodov brez vsake potvore. Mir naj se sklenu dogovorno med narodi in ne med vladami in diplomati. Smešen pa je vsak krparski poskus, ki hoče sedanjo, na nesrečnem dualizmu slonečo ustavo po deželah revidirati in popravljati.

V Krškem je bil v veliki Gregoričevi dvorani veličasten ljudski tabor za jugoslovansko deklaracijo. Prišli so ljudje iz vsega krškega okraja ter mnogo Štajercev iz Sevnice, Rajhenburga, Vidma, Zdol in Brežic. Najmanj tisoč Slovencev in Slovenk se je udeležilo te veličastne manifestacije. Shodu je predsedoval mestni župan dr. Janko Hočevar. Govorili so dr. Korošec, državni poslanec Ivan Hladnik, dr. Ivan Dimnik in dr. I. Stiker iz Brežic. Dr. Korošec je v pretresljivem govoru razgrinjal trpljenje jugoslovanskega naroda pod nemško nadvlado ter je navajal posamezne slučaje krutega preganjanja in mučeništva Jugoslovancev v Dalmaciji, Bosni, Hercegovini in Sremu. Soglasno in z velikanskim navdušenjem je bila končno sprejeta resolucija, ki pozdravlja jugoslovansko deklaracijo z iskreno željo, da se čim preje ustanovi svobodna jugoslovanska država Slovencev, Hrvatov in Srbov pod habsburško krono. Zborovalci so izrekli neomajno zaupanje Jugoslovanskemu klubu in se popolnoma strinjajo z njegovo brezobzirno opozicijo v državnem zboru, dokler nam centralna vlada ne prizna zedinjene jugoslovanske države. Obsojali so z ogorčenjem izstop posl. dr. Šusteršiča in Jakliča iz Jugoslovanskega kluba, izrekli ljubljanskemu knezoškofu iskreno zahvalo za njegov neustrašni nastop v prilog jugoslovanski ideji ter strogo grajali dež. odbor kranjski, ker nepravilno zadržuje izplačilo nabavnega prispevka našemu učitelstvu, ki ga je dovolil državni zbor že lansko leto.

V Trstu se je dopoldne vršilo Krekovo slavlje in sicer v ogromnem gledališču Politeama Rossetti, kjer je našlo prostora nad 5000 oseb. Ko se je dvignil zastor, so stale na odru pevke v nošah vseh naših jugoslovanskih pokrajin ter zapele Nedvedovo »Naša zvezda«. Nato je imel državni in deželni poslanec dr. O. Rybář govor. Očrtal je, kako so nam v preteklih stoletjih ugrabili dolino za dolino naše rodne grude; kako se je po kratkem presledku pričel boj v še hujši obliki. Tuji kapital in »moderna« državna uprava sta zavladata nad nami. Posledica je bila stagnacija v našem razvoju. Ko je izbruhnila vojna, so mislili, da je prišel čas, da uničijo naš rod. Pregarjali so nas od daljnega severa do junaške Hercegovine. Ali vse to je le vzbudilo in utrdilo v nas misel, da smo vsi Slovenci, Hrvatje in Srbi le eno, da smo vsi en narod po jeziku, po krvi in po mržnji proti našemu sovražniku. L. 1916. pa je padel Stürgkh in začetkom l. 1917. je izbruhnila ruska revolucija. Zasvitalo je tudi pri nas. Čakali smo samo na glas, ki bi nas pozval na dan, na novo življenje. In prišel je dr. Janez Krek, in z njim naša majniška deklaracija. Ideja združenja našega naroda je

dobila življensko silo in obliko v zahtevi po državnem ujedinjenju Slovencev, Srbov in Hrvatov. Trda je ta pot ali mi vsi smo si jo izbrali. Prelita je bila naša kri, prelita pa je bila za našo narodno svobodo. Sledila je živa slika: Slovenski narod se klanja Evangelistu deklaracije. Prihodnja točka je bila: »Vstajenje«, ki je je spesnil dr. Joža Lovrenčič. Tri žene tožijo narodovo usodo. Nato vedno krasne slovenske, srbske in hrvatske narodne pesmi. Moški zbor je zapel »Lepo našo domovino« in »Slovenac, Srb, Hrvat, za uvijek brat i brat«. Iz tisočih gri pa je donela po dvorani pesem »Hej Slovani«. Tako je slavil Trst velikega sina našega velikega naroda. Istega dne se je uvedla v Trstu zopet pisemska cenzura... Malo je Nemcev v Trstu, ali kar jih je, je vsak izmed njih nesramen in predrzen za vse. Hudo jim je šlo k srcu Krekovo slavlje in skušali so preprečiti to slovensko prireditev, še toliko bolj, ker se ni vršila v Narodnem domu, ampak v velikem neslovanskem gledališču. Nemški politični voditelji v Trstu so denuncirali, ali dosegli niso nič. Slavlje je bilo veličastno, impozantno, obnašanje tržaških Slovencev, uzorno, dostojno. Domačini, Slovenci in Italijani, so bili mirni, na italijanski strani vse v redu, surovo gonjo je hotel vprijeti samo tuje c. nemški hujskač, pa se je pošteno urezal.

Dodatno k tem sijajnim slovenskim manifestacijam naj poročamo še o enaki manifestaciji složnih Hrvatov in Srbov predminule nedelje: V Zadru v Dalmaciji se je že 3. t. m. vršila velika narodna skupščina, na kateri so govorili državni poslanci Hrvat don Prodan, Srb dr. Baljak in Hrvat prof. Perić ter Hrvat dež. poslanec dr. Medini, vsi v smislu majske deklaracije za narodno samoodločbo in neodvisno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov. V sklenjeni resoluciji je tudi rečeno: Meščanstvo Zadra in prebivalstvo okolice očakuje, da će narodni zastupnici ustrajati nepokolebivo u tom pravcu, solidarni sa zastupnicima bratskog češkog naroda«. Shod je bil sijajna manifestacija Dalmacije za ujedinjenje Jugoslovancev, le žal, da nekaj dni nato istih radikalnih govornikov v Zadru ni bilo na Dunaju, ko je bilo treba v dejanju pokazati neomajno vztrajanje ob strani Čehov: pri glasovanju proti vladi. — Sploh se v Dalmaciji širi vedno bolj narodno gibanje, in za deklaracijsko politiko so se izjavile poleg manjših tudi velike občine Sinj, Drniš, Makarska, Postire, Police, Milno in druge. Upoštevati je treba, da je 23 Dalmatinskih občin, med njimi največje mestne, kakor Split, Šibenik, Dubrovnik, Kotor, Knin, razpuščenih ter glavarijo v njih vladni komisarji. Toda tudi po teh mestih se nabirajo podpisi za deklaracijo. V kratkem se vrši v Zadru sestanek dalmatinskih deželnih in državnih poslancev, da se izrečejo skupno za politiko narodne svobode.

Iz koroškega vilajeta.

Shod koroških zaupnikov dne 24. januarja t. l. v Celovcu rodi vidno najlepše sadove: Slovenci po Koroškem se zopet pogumno gibljejo, duševno mrtvilo in strah jih zapuščata, povsod se živo agitira za podpisovanje majniške deklaracije, tudi žene in dekleta so neustrašna na delu za narodno svobodo. Koroško glasilo »Mir« se je takoj po tem shodu povečalo in prinaša zdaj v vsaki številki nove dokaze, da se koroška raja odločno otresa suženjskih okov. Treba bo več takih shodov! Treba je, da pridejo večkrat naši poslanci med Korošce, ki so zdaj brez zastopnika v državnem zboru, dokler ne nastopi posl. Grafenauer zopet svojega mesta. Narodni svet, ki ga Korošci posebno žele, bo moral prav posebno organizirati, da se vrše po Koroškem redni shodi, da bodo redni sestanki zaupnikov po okra-

jih, da se ožive koroške narodne in gospodarske organizacije ter se zasleduje vsaka krivica takoj, ko se pojavi. Govor državni posl. dr. Lovra Pogačnika v držav. zboru dne 21. februarja je bil za Korošce veselo zadoščenje. To so bile pogumne, požarne besede resnice in pravice, za katere je poslancu hvaležen ves slovenski Gorotan. Želimo si le še večkrat takega čina. Vedno in vedno naj se ponavlja pred zbornico slika sramotnega zatiranja Slovencev po tistih ljudeh, ki imajo polna usta svobodomiselnosti, naprednosti in ljubezni do ljudstva, ki pa so v dejanjih nesramni zatiralci vsakršne svobode, vsake narodne kulture in resničnega napredka. Nemci vidijo svojo svobodo le v sužnjosti drugih, svojo kulturo le v ubijanju prosvetljenosti Slovencev, ljubezen do sodeželanov le v terorizmu ter v fabriciranju renegatov. Dovoliti Slovincem enake pravice, enako svobodo, enako narodno kulturo, kakršno imajo sami, tega nemštvo ni sposobno. Nemec si povsod domišlja, da je ustvarjen za absolutnega gospodarja, vsi drugi pa morajo biti njegovi hlapci. Vse mora govoriti nemški, misliti nemški, čutiti nemški: tako si Nemci predstavljajo svobodo in samoodločbo narodov. Kdor ne parira, se ga prisili ali uniči.

V naši deželi, kjer prebiva 120.000 Slovencev, ne more Slovenec govoriti slovensko v nobenem uradu, ker so povsod nastavljeni sami Nemci, ki nas Slovence sovražijo. Koroško slovensko ljudstvo nima za to do c. kr. sodnij, c. kr. političnih in drugih oblasti in uradnikov nobenega zaupanja. Če prideš na pošto, na kolodvor, v vlak, k sodniji, k davkariji, k financarjem, v šolo, na okrajno glavarstvo, h kaki vojaški ali drugi oblasti ali kakemu eraričnemu podjetju, povsod se ti zabrusi na slovenski nagovor zapoved: »Sie müssen deutsch reden!« (Morate nemško govoriti). Če pa je že uradnik manj surov, reče: »Können Sie nicht deutsch? Ich kann nicht windisch.« (Ne znate nemški? Jaz ne znam slovensko.) — V tovarni Guštanj-Ravne se je zgodilo, da je visok oicir, poveljnik v tovarni in je obenem izdajatelj potnih listov za vožnjo po železnici, rekel slovenskim kmetičam, ki so govorile slovenski: »Ve ne morete in ne smete v Celovec, ker ne znate nemško. V Celovcu je vse nemško. Če ne znate nemško, zakaj se vozite po železnici? Ve ste za srbskega kralja, ker govorite samo slovensko.« Obdeloval in zadrževal jih je tako dolgo, da so se uboge slovenske kmetice na glas jokale! — Na Prevaljih je od deželne unovčevalnice za živine nastavljen nakupovalec Gaiersberger, ki ne razume besedice slovensko in je zraven tega še tako zagrizen, da slovensko pisana pisma pred kmeti trga. Vsakogar, ki ga nagovori po slovensko, nahruli po svoji odurni nemški navadi. Na postaji Spodnjidravograd je postajenačelnik tirolski Nemeč, ki je malokdaj trezen in kriči nad železniškimi uslužbenci, če govorijo med seboj slovensko. Gorje tudi magacinerju, če sprejme slovensko pisan vojni list! Sploh so po vsem v Koroškem, kjer živi samo slovensko ljudstvo, samo nemški železniški uradniki. Kako mučni prizori se gode včasih v vlakih, ker kondukerji ne razumejo slovensko. Ko se je pred meseci pokazala prva kondukerka v ženski obleki je na slovenska vprašanja odgovarjala: »Ich verstehe nicht windisch!« Ljudje pa so godrnjali: »Prva baba, ki nam Slovincem karte ščiplje, hoče tudi naš jezik ščipati!« — V Sinčivasi je bil poštar, ki je imel v uradu nabiti napis: »Ich kenne nur eine Nation und das ist die deutsche.« (Jaz poznam le eden narod in ta je nemški). — Če se hočemo Slovenci v našem slovenskem jeziku pogovoriti pri c. kr. okr. glavarstvih in drugih uradih, je treba peljati seboj tolmača. Bolj ko nas nemško uradništvo tlači, tem večkrat se slišijo slovenski kmečki glasovi: »Bog nam prinesi kmalo odrešitev z Jugoslavijo!«

Vsem, ki so dobrega narodnega srca!

Maribor, marca.

Kakor sveže, mlado, pomladno solnce vzbuja k novemu življenju vso naravo, tako je prerodila majniška deklaracija Jugoslovanskega kluba vse naše narodno in politično življenje. Nov, svež duh narodne zavednosti gre svojo nevzdržno pot in nas budi k novemu narodnemu delu.

Velika noč prihaja. Prihaja dan vstajenja, da reši male in velike težkih verig duševnega in telesnega robstva, prihaja, da reši male narode, ki so do sedaj trpeli in koperneli pod težo tujih pesti nesamostojnosti. Svobodni naj postanejo in deležni koščka svoje zemlje pod toplim pomladnim solncem.

Kar je Velika noč človeštvu na splošno, to je nam deklaracija z dne 30. maja 1917: dan našega velikega narodnega vstajenja. Kdo ne bi pričakoval tega velikega dne z gorečim hrepenenjem? Vsi ga pričakujemo z zavestjo, da pride!

Narodni nasprotnik danes bolj kot kdaj na nas pritiska. Ogromni so njegovi napor, da bi nas zadržal vsaj ob dvanajsti uri. Kakor je ta odpor po eni strani ogromen, ž njim raste nam sveža, čila moč narodne samozavesti.

Nemci v naših krajih imajo vsega, česar si želijo, kajti vlade tu kot tam, posebno pa dunajska vlada, so le orodje v nemško - nacionalnih rokah. Nemci imajo zlasti vse polno nemških šol. Mi smo glede šol povsod daleč za njimi, posebno pa mi štajerski Slovenci.

»Schulverein« in »Südmarka« nam pomemčujeta dečó: ali z zvijačo ali z nasiljem. Slovenska naša deca, ki poseča schulvereinske šole, je vedno, kadar te šole konča, duševno najubožnejša. Nemškemu jeziku v schulvereinskih šolah ostaje po veliki večini tuja, dasi se mu skuša priučiti v štirirazrednicah. Seboj v svet vzame iz teh šol le — sovraštvo do slovenskega maternega jezika, sovraštvo do slovenskega naroda. Nemški učitelj na schulvereinski šoli gleda manj na duševno naobrazbo nesrečnih otrok, kot na to, da se v mladih srcih vkorenini sovraštvo do slovenskega naroda in jezika.

Slovenci v Mariboru nimamo niti ene slovenske šole. Niti dvojezičnih šol nam Nemci ne dajo. Naša deca mora torej v nemške šole. Umevno, da se je mnogo zato narodno izgubi, kajti starši največkrat nimajo časa, posvečati tozadevno svoji deci dovolj pozornosti.

Podružnice Ciril - Metodove družbe v Mariboru so sklenile, da čim preje otvoro slovensko privatno šolo za Maribor. Ta ukrep je za vse mariborske Slovence narodno naravnost življenjske važnosti. Šola pa velja ogromne vsote! Podružnice marljivo delajo. Slovenski rodoljubi tudi ne zaostajajo. A šola naj v vsem zadošča šolstvu. Po prvem razredu pride drugi, tretji itd. Za to treba denarja; mnogo denarja!

Slovenska javnost je storila že mnogo. Upamo, da se spomni tudi Maribora! Vsak dar je dobrodošel, tudi najmanjši! Zato prosimo vse, ki so dobrega, narodnega srca: Prispevajte za prvo slovensko narodno šolo v Mariboru vsi, brez razlike stanu in političnega prepričanja!

In kaj resnica — naša človeška resnica? Pravijo da je nekoč malce zadremala. Tedaj sta ji podtaknili tekmovalki, slabost in zlobnost, svoji hčeri: zmota in laž. Ko se je resnica predramila, se je razveselila hčeric, njej tako podobnih, a skoro, toda prepozno, je spoznala, da to nista pristni nje hčeri. Od tedaj se nije neprestano vojska med resnico in med zmoto in lažjo in tega boja ne bo nikoli konec, ker zmota in laž se veljavita za resnico ter sta resnici tako podobni, da človeški rod, ki plačuje stroške te vojske, čisto ne vé, ali nam narekuje gola resnica ali razgaljena laž, kaj verjemimo!

Dr. Janez Mencinger
(»Moja hoja na Triglav«).

Poljska.

Poljska je bila pred vojno samo zemljepisen in narodopisen pojem t. j. obširna ravnina severno od Karpatov, zapadno od sev. Ukrajine ali Rokitniškega blatnega pojezerja, ravnina, ki sega na sever skoraj do Baltiškega morja in na zapad globoko v osrčje Nemčije. Na tem velikem prostoru, v katerem je vzhodna meja od zapadne toliko oddaljena kot Trst od Beograda in južna od severne meje približno tako kot Praga od Trsta, prebivajo Poljaki, po jeziku najbolj Čehom podobni.

Njih sosedje so nemški Prusi na zapadu in severu ob morju, Rusi na vzhodu, Ukrajinci na jugovzhodu, na južno in jugozapadno stran pa jim sosedijo Madjari, Slovaki in Čehi. Ker je vsa Poljska zemljepišno obrnjena na severno in severozapadno stran v tej smeri teče počasna Visla, največja poljska reka, z vsemi svojimi pritoki — zato je tudi umevno, da za Poljaka pomeni Baltiško morje isto, kar za Jugoslovana Adrijansko morje. Mesto Gdansk (Danzig) ob izlivu Visle, danes v pruskih rokah, je po svoji naravni legi za Poljaka to, kar je za Slovence Trst ali za Srba Solun. Brez lastnega pristanišča ne more rodovitna poljska zemlja z gospodarskimi in kulturnimi središči, kakor so Varšava, Loč, Krakov, Poznanj itd. nikdar v narodno - gospodarskem oziru v polni meri služiti lastnim narodnim interesom.

Poljakov so šteli pred vojno okroglo 23 milijonov. Po veri je katolikov (80%), med njimi mnogo (15%) Židov, manjši odstotek odpade na pravoslavje in protestantizem na mejah poljskih vzhodnih in zapadnih sosedov.

Poljska zemlja je bogata gozdov, prerođovitnega polja in travnikov, različnih kovin, premoga in nafte (petroleja). Iz poljske zemlje se je izvažalo mnogo žita, lesa, žganja, volne, živine, kož, posebno pa petroleja in soli.

Vsi predpogoji so dani, da bi mogel poljski narod živeti srečno in samostojno državno življenje, skoraj vse svoje potrebe bi mogel kriti sam iz svojega. Ker pa se je poljski narod v političnem in državnem pogledu razvijal nenaravno, zato je do dandanes njegova socialna sestava nenaravna in nesrečna. Manjka jim zdravega srednjega stanu, ki bi bil organska gospodarska in kulturna vez med gornjo in spodnjo plastjo, ki bi pomagal dvigniti mestni in kmečki delavski stan in ki bi se branil pred gospodstvom svojega plemstva in tovarniških bogatinov, židovskih trgovcev, ki dobivajo vse mogoče ugodnosti od uradništva.

Poljski plemič je bogat grajšček, veleposestnik ali tovarnar. Čuti se Poljaka, govori francoski, veruje strogo katoliško, bogati dohodki mu omogočajo, da lahko brezskrbno in razkošno živi v zapadni Evropi (Pariz) ali v Italiji.

Običajno ima njegovo posestvo v najemu židovski oskrbnik, ki plodovitost zemlje izkorišča in po malo letih obogati. Poljski Žid je hud trgovec. Tri četrtine vse trgovine po mestih in na kmetih je v židovskih rokah. Židje so gospodarsko dobro organizirani, kristjanu je tekma silno težavna.

Naši vojaki vedo iz zadnje vojne mnogo povedati o poljskih Židih. Trgovska morala stoji pri njih pogosto jako nizko. Žid zna zelo premeteno izkoristiti v nazrazličnejših oblikah in z najraznovrstnejšimi sredstvi zloračiti gospodarsko šibkejšega kristjana. Državne uprave niso bile nikjer Židom naklonjene. Pri nas jim je Jožef II. dal precejšnjo versko svobodo za ceno, da postanejo dobri Nemci. Odtod si tudi lahko pojasnimo, da imajo danes židje čista, nemško zveneča imena, kakor Rosner, Goldstein, Silberstein, Zitronenbaum, Zitronenduft itd. Čim lepše ime, tem več (200 zlatih) je Žid plačal erarju. Ker

jim je bilo mnogo poklicev zabranjenih, zato so si izbrali svobodne poklice n. pr. trgovino, zdravništvo, advokaturu, banke. Tem poklicem so Židje ostali zvesti do danes in gospodarsko obvladajo cela mesta in kmetijske pokrajine po Poljskem.

Tretja plast v socialnem sestavu Poljske je mali kmet ali najemnik nekaj graščinskih njiv in mestni delavec. Obema je usojena ista usoda: mnogo težkega dela, pa malo jela.

Tej družabni sliki odgovarja tudi ljudska naobrazba in politični vpliv. Vse ideje in vsako duševno življenje so se v preteklosti postopno širile od juga iz dežel starih Grkov in Rimljanov proti severu in od zapada, iz pokrajin prosvetljenih Francozov in Angležev preko Nemčije proti vzhodu. Poljska leži v pogledu ljudske izobrazbe med ruskim vzhodom in romanskim zapadom. Splošna ljudska izobrazba stoji mnogo nižje kot v srednji zapadni Evropi, višje pa kot v vzhodni Evropi. Težavni narodni položaj za poznansko Poljake je med njimi kulturne prvine močno razširil in poglobil, dočim so ostali gališki Poljaki, ki so najbolj v zavetju, daleč v ozadju. Poljsko plemstvo stoji visoko v dobrih in slabih lastnostih. Vse narodno vodstvo je v rokah plemstva in duhovščine.

Poljski kmet je gospodarsko nesamostojen, brez izobrazbe, igrača za gospodarske izkoriščevalce in politične voditelje. Edino obrtni stan odgovarja nekako našim razmeram. Obrtniki imajo poleg strokovne še precejšnjo splošno izobrazbo, časopisje in knjige so v teh vrstah dosti razširjene. Poljski obrtnik izpodriva obrtnike drugih narodnosti in je nositelj poljskega jezika in izobrazbe daleč izven ožjih narodnih mej n. pr. po mestih v Bukovini, v sev. zap. Ukrajini, povsod v ukrajinski vzh. Galiciji. Poljski obrtnik in uradnik igrata med vzhodnimi sosedmi podobno narodno in politično vlogo kot pri nas nemški uradnik in obrtnik. Ker spodnjim plastem manjka šolske izobrazbe, gospodarske in politične naobrazbe, se v poljskem narodu ne more govoriti o demokratizmu v javnem življenju. Kmet in mali človek med Poljaki nimata besede in v tem smislu je prikrojena vsa javna uprava. To velja posebno za Galicijo.

Zato je mnenje odličnih politikov, da Poljaki nimajo bodočnosti, dokler se poljsko plemstvo in višja, bogata duhovščina ne odreče svojim gmotnim predpravicam na ljubo in korist malemu revežu. S pravično izravnano gospodarskih pravic in možnosti, da je vsakdo svoj gospod in gospodar, se mora poljska inteligenca tudi odreči političnim predpravicam. Dokler trajajo v Poljski one srednjeveške razmere o razdelitvi pravic in dolžnosti, ki so provzročile razdelitev in razpad staroslavnega poljskega kraljestva, je upanje na razvoj v Poljski v demokratskem smislu sedanje dobe zelo malo. Sicer je za enkrat nujno, da dobi narod pravičen zunanji državni okvir. V vsakem narodu tiči zadosti notranje moči, da si odpravi svoje javno življenje in si ustvari pravo, času in potrebam širokih socialnih plasti odgovarjajočo bodočnost.

Iz naših kulturnih društev.

Davorin Trstenjakov sklad.

Na občnem zboru Zgodovinskega društva v Mariboru, dne 11. novembra 1917, je društveni tajnik gospod profesor dr. Kovačič sprožil misel, da naj ustanovi Zgodovinsko društvo v proslavo odličnega rojaka poseben »Davorin Trstenjakov sklad« v povzdigo zbiranja zgodovinskega gradiva in podporo znanstvenega naraščaja na zgodovinskem polju. Občni zbor je pritrđil z velikim navdušenjem soglasno temu predlogu in danes je Zgodovinsko društvo na delu, da izvede te važni sklep. Zgodovinsko dru-

štvo hoče pridobivati novih čilih delavcev in z njimi popolnjevati in našteljevati stavbo zgodovinskega društva, ki jo je začel Davorin Trstenjak. Tako nam ne bo le dana prilika in možnost z raziskovanjem arhivov napolnjevati zakladnico gradiva za slovensko zgodovino, ampak si bomo obenem tudi vzgajali dobre zgodovinarje izmed vseučilišnikov, ki so se posvetili tej vedi. Zgodovinsko društvo bo podpiralo na poti za dosego svojega namena v prvi vrsti mlade zgodovinarje in bo tudi v tem hodilo za Trstenjakom, ki je imel največje veselje, kadar se mu je posrečilo pridobiti za književno delo kak mlad talent. Da pa dosežemo nameravani in zaželjeni cilj, potrebujemo vsestranskega zanimanja in naklonjenosti, v prvi vrsti pa izdatne denarne pomoči.

Zato kličemo danes vas, slovenske moše in slovenske žene, da prispevate po možnosti k »Davorin Trstenjakovemu skladu«; z ustanovitvijo tega sklada nam bo mogoče izpolnjevati dokumente naše preteklosti. Radi važnosti, ki jo bo imel v zgodovinskem oziru Davorin Trstenjakov sklad, smo prepričani, da dobi naš poziv obilo odmeva v vseh zavednih slovenskih srcih in da naraste sklad do višine, ki bo nam vsem v ponos. Prispevke je pošiljati »Zgodovinskemu društvu« v Mariboru s pristavkom »za Trstenjakov sklad.« Po višini poslanega prispevka postane darovalec: Skladov pokrovitelj, če plača najmanj 200 K; skladov ustanovnik, če plača najmanj 100 K; skladov dobrotnik, če plača najmanj 10 K; skladov podpornik, če plača manj ko 10 K. »Zgodovinsko društvo« bo imena vseh darovalcev objavilo v »Casopisu« in drugih listih. Na pomoč tedaj »Davorin Trstenjakovemu skladu« in na delo zanj, Slovenci in Slovenke, ki ljubite svoj čvrsti, pošteni narod in se ga zavedate! S tem postavimo našemu Davorinu Trstenjaku najlepši in najtrajnejši spomenik, svojemu narodu pa zagotovimo večno in neizpodbitno mesto v svetovni zgodovini.

Dr. P. Turner l. r.
društveni predsednik.

Dr. P. Strmšek l. r.
društveni tajnik.

Papirnat denar leta 1811 in pozneje.

Posebna določba je veljala za plačila, ki so zapadla pred bankerotom. Odšteti jih je bilo s starimi bankovci, ako je krivda ležala na upniku, če dolg ni bil preje poravnán.

Pri oporokah je bil merodajen dan oporoke. Če tega ni bilo mogoče dognati, je veljal dan smrti onega, ki je napravil oporo.

Z novo postavo je pred vsem namerala država ugotoviti položaj, kakršen je dejanski bil. Kritje papirnega denarja je bilo namreč zadnji čas pred bankerotom tako slabo, da so se ga ljudje kar bali. Vlada je pa denar še premalo znižala; kajti ljudje so plačevali srebrni denar že z osemkratno svoto papirnega denarja. Ako naj bi se popolnoma upoštevale dejanske razmere, bi se moral nizižati denar na 1/8 vrednosti. Za 80 gld. bi smelo po bankerotu veljati le 10 gld. in ne 16 gld., če bi se hotel papirnat denar zenačiti z srebrnim. Ker tega niso storili, ljudje tudi novega denarja niso smatrali za polnovrednega. Za 10 gld. srebrnega denarja so še vedno zahtevali 16 gld. novega papirnega.

Postava, ki je razglasila bankerot, je bila tudi sicer pomanjkljiva, za nekatere pa naravnost krivična. Zlasti hudo prizadeti so bili dolžniki, ki so se kesali, da niso plačali dolgov pred bankerotom.

Zanimivo je, da je bil bankerot 15. marca 1811 razglašen le v alpskih in sudetskih deželah. Na Ogrskem so ga razglasili šele 1.

avgusta drugega leta. V deželah, ki so bile začasno pod tujo vlado, se je ta postava razglasila, ko so prišle zopet pod Avstrijo. Tako tudi pri nas, v takozvanem ilirskem kraljestvu.

Usoda papirnega denarja naše države je v poznejših letih do najnovejšega časa bila po večini zelo žalostna. Dokler in kadar je bil mir, so se državniki na vse kriplje trudili, da bi uredili vprašanje denarja tako, da zopet začne mesto papirja krožiti med ljudstvom kovan denar. Kakor hitro pa je državi pretela vojna, ali čim je bila vanj zapletena, so nastale znova težave. Tako leta 1813, ko se je nadaljevala vojna proti Napoleonu, l. 1848 ob vojni z Italijo, l. 1854 za časa krimske vojne, leta 1859 vojne z Italijo, l. 1864 danska vojna ter l. 1866 vojna s Prusijo in Italijo. Ob vsaki vojni je število papirnega denarja neznanško naraslo. Zaklad kovin je ostal in postal zelo majhen. Veliko večino bankovcev je kril le nov državni dolg, ki pa ni bil plačljiv. Velikokrat je nanesel le slučaj in bila je le sreča, da ni banka, ki je izdajala po naročilu države denar, prišla v insolvenco (plačilno nezmožnost). Denarni kurz je bil odvisen od kredita države in banke, od slabih in dobrih letin, od trgovskih bilanc in od spekulacij.

Že smo bili nekaj časa na tem, da je imel naš papirnat denar isto vrednost kot srebrni ali zlati. Prišla pa je zopet vojna... in to svetovna vojna!...

Ob Soči.

Briski shod. Poročajo nam: Okoli 500 Bricev se je zbralo v Kojskem na shodu 3. t. m. V »Domovini« je bilo že opisano, koliko trpimo na desnem bregu Soče. Dali smo duška svojemu trpljenju in povedali, kaj zahtevamo prav nujno, ako noče avstrijska vlada doživeti škandala, da bo neki dan zavladal mir po Brdih, grobna tihota, kajti ako pojde še nekaj časa tako naprej, bomo pocepali kar po vrsti in Brda bodo mirna. Naši govorniki so nam govorili iz srca in ako pridejo v srca naše besede, bodo uslišane, ako ne, pa naj napravijo križ z napisom: Tukaj počivajo slovenski Brici, ki so potem, ko so pretrpeli na bojnem polju, v begunstvu, v pregnanstvu pod tujo invazijo, brezprimerno gorje, umrli na svoji lastni zemlji lakote, ker so tako zahtevali državni oziri... Zahtevali smo aprovizacijo in dovoljenje, da si smemo kaj kupiti onstran Idrije, begunsko podporo, pa naj so se vrnili naši ljudje od koderkoli, kajti nezasišano je ako se izplačuje begunska podpora tujim državljanom, avstrijskim podanikom pa se odreka. Naši fantje in možje naj se vrnejo domov, potem bo mogoče začeti obnavljati Brda, drugače ne bo nič in pri nas se ne bo pridelalo ne letos in kdo ve koliko let še nič. Izrekli pa smo se tudi za majniško deklarac., kajti le v tej vidimo svoj spas.

Goriška zelenjava. Po velikih mestih, kjer imajo v dobrem spominu goriško zelenjavo, so takoj, ko je Lah zapustil Goriško, mislili na to zelenjavo. Prvi je bil dunajski župan, ki si je hotel v Gorici zagotoviti zelenjavo za dunajski trg. Sedaj čujemo, da si je dunajska občina ob Fari na desnem bregu Soče pridobila za zgodnjo zelenjavo obsežna zemljišča, na katero so bili takoj poslani poljedelci, ko so bili oproščeni vojaške službe, in sedaj delajo za Dunaj. V graškem mestnem svetu pa je župan Fizia glede goriške zelenjave povedal, da je ne bo letos. Fizia je bil poslal na Goriško strokovnjaka, da poižve, ali je na Goriškem že mogoče gojiti zelenjavo v takem obsegu, da bo imelo graško mesto koristi od nje. Strokovnjak mu je prinesel žalostno poročilo, da je stanje polja in vrtov tako strašno, tako je vse opustošeno, da letos ni misliti, da bo Goriška kaj pridelala. Pri obdelovanju polja in vrtov je poneorečilo vsled skrite municije 600 oseb. Sploh se ne ve, na kak način naj bi se obdelovanje začelo.

Naši kmetovalci naj se vrnejo za kmetijsko delo, kajti ni zadosti, da se reče, vsaj so tu vjetniki, ki so kmetovalci, bodo že delali. Mi kmetje vemo, da je vlada

poslala v Istro kmetovalce, ki so popolnoma največji našega kmetijskega dela in kmetujejo povsem drugače. Galičani in Rusi so napravili v Istri dosti škode, zato ni treba, da bi jo tudi mi trpeli. Mi hočemo svoje kmete, potem bomo delali, kolikor bo mogoče, kadar bomo najprvo odstranili nevarnosti in dobimo kaj v želo. Sestrada živina, kakršno pošilja vlada, nam tudi ne bo nič pomagala; to bi bilo treba najprvo rediti par mesecev, potem bo šele za delo. Videli smo tudi kmetijske stroje, ki so morda dobri za ogrsko pusto, za naše ravnine pa ne. Da bi vendar že sprevideli ti visoki gospodje, da so edino le naši nasveti, katere smo že tolikokrat povedali, pravi in treba le te vpoštevati, pa bo mogoče resno začeti obnavljati deželo!

Kaj bo z goriško umobolnico? Pred vojno sta bila v Gorici dva vsevedneža, ki pa nista mogla videti drug drugega ter je vse, kar je hotel eden, onemogočil drugi. To sta bila dr. Fratnich in dr. Pontoni. Prvi je sorodnik rajnega deželnega glavarja Pajerja ter je kot tak dospel do posebne veljave in ravnateljske službe v deželni umobolnici; bil pa je odločen tudi za vodjo bodoče deželne bolnice. Njegov nasprotnik ima sedaj pri drugi politični struji mogočno besedo in je bil vedno nasprotnik umobolnice. Zdaj je postalo vprašanje bolnice pereče, a nihče ne ve, kako se konča dvoboj Fratnich-Pontoni. Govori se, da ni izključeno, da se goriška umobolnica v bodoče opusti. Tega ne razume nihče, kdor ni popolnoma blazen, a kdor pozna razmere, ne dvomi, da bi bila celo taka blaznost v Gorici mogoča. Za to blazniško in bolniško vprašanje bi se bilo torej treba zanimati, saj gre v prvi vrsti za slovenske bolnike, tudi za slovenske uslužbence, ter imajo pri tem tudi občine kaj govoriti, če že morajo plačevati. Sloven. poslance opozarjamo torej na škandalozne intrige. Pri goriški umobolnici, ki so jo Lah razsuli, vladajo sploh več kot čudne razmere. Kako se je bolnice spočetka vojne prekasno in ljudi nedostojno odpravilo, kako so oblasti zakrivilo ogromne škode, ki so jo brez potrebe utrpeli ne le zavod, nego tudi uslužbenci, zdravniki i. dr., o tem bo treba govoriti še obširneje. Umobolnica je še vedno v Kromerizu. A menda so uradniki tega goriškega zavoda v vsej Avstriji edini, ki še dandanes ne dobivajo niti vinarja gradinjske doklade. Še več! To so edini, osamljeni uradniki pod avstro-ogrskim solncem, katerim se odtrguje od plače vse, kar dobivajo v Kromerizu kot pomožni uslužbenci. Tako je goriški deželni odbor n. pr. pri vsakem zdravniku okoli 2600 K na leto na boljem proti prejšnjim plačam. Deželni odbor, ki ima pri uradniških plačah v današnji dobi še profit, je pač unikum na svetu. Ali o tem goriški slovenski državni in deželni poslanci ničesar ne vedo? — Zato pa so goriški deželni gospodje na drugi strani veliki kavalirji. N. pr. so iztaknili, da so plačevali v Gorici kapucinu za nedeljsko mašo in goriškemu župniku za izpovedanje num 2000 K na leto. Mož, Lah, ima zdaj prejšnjo plačo, ne da bi službo opravljal, a obenem je postal katehet na laškem učiteljišču v Kromerizu ter dobiva tudi za ta posel plačo. Vrh tega ima brezplačno stanovanje in hrano. To je lepo, a na drugi strani je krivično ter nezakonito ostalim uslužbencem umobolnice plačo — prikrajševati. Morda hočejo goriški deželni gospodje umobolnico počasi izstradati, predno jo vržejo sploh na cesto. Toda da se to ne zgodi, poskrbe pač člani Jugoslovanskega kluba.

Razne begunske zadeve. Za potovalne legitimacije beguncev iz skupine A ni treba več dovoljenja domačega okr. glavarstva niti vojaške oblasti. Zadošča legitimacija glavarstva sedanjega bivališča. — Železnice so dobile ukaz, da morajo vse blago beguncev brez ozira na težo prevzeti, tovornino smejo zahtevati za težo preko 100 kg, oziroma 500 kg. — Begunci imajo prosto vožnjo domov. Blago morajo železnice prevzeti do zadnje postaje. Listin za prosto vožnjo ne oddajati, dokler nimate v rokah voznega listka do svoje zadnje postaje! — Beguncem ne smejo več jemati živeža na postajah! Vsako nepravilnost treba takoj naznaniti naši organizaciji (Osrednji odbor za vrnitev beguncev na Dunaju I., Bankgasse 2.)

Naše ženstvo.

Vnedeljo, 24. t. m. izroči slovensko ženstvo v Ljubljani v veliki dvorani hotela »Union« ob 11. dop. predsedniku Jugoslovanskega kluba, dr. Korošcu, vse pole z ženskimi podpisami za jugoslovansko deklaracijo. Pole bodo zvezane v knjigo, ki bo najlepši narodni dokument iz časa naših bojev za samoodločbo jugoslovanskih narodov. Ljubljansko slov. ženstvo pripravlja za to priliko sijajno narodno manifestacijo ter je pričakovati mnogoštevilne udeležbe tudi z dežele, zlasti iz bližnje okolice.

Češki »Ženski obzor« piše o naših Slovenkah in navaja nekaj glasov iz ženskih pisem, ki kažejo veliko narodno samozavest našega ženstva. Podpisovanje deklaracije — pravi list — je bila obenem politična vzgoja naše žene, kajti marsikje so kmečka dekleta razlagale strankam, za kaj gre. In vsaka žena, ki je podpisala, je pri tem mislila na vsebino deklaracije. Ako bi bila čula prej bogve kolikrat o deklaraciji, ne zanimala bi je toliko, kakor tedaj, ko ji je dala svoj podpis. Kar podpisemo — o tem smo prepričani in o čemer smo prepričani, to tudi branimo, ker se zavedamo, kaj nam pomeni to, kar smo podpisali. Zato se začenja od podpisovanja deklaracije nova doba za slov. ženstvo. List govori o naših vrlih mariborčankah in korošicah — in pripoveduje zgodbo iz naših hribov, kjer je hotel župnik dobiti ženske glasove za dr. Š. — pa niso hotele podpisati. To je dokaz naše zvesti.

V neki gorski fari je povabil župnik ženske k sebi, češ da naj pridejo zaradi velikonočnega izpraševanja, ker jim ima nekaj zelo važnega povedati. Po fari je bilo znano, da je župnik pristaš dr. Š. Zato ženske niso prišle razven iz dveh hiš. Ko je prišel pozneje duhovnik, ki je doma iz njih fare — so podpisale vse ženske deklaracijo. Tako morajo zdaj ženske učiti gospode — izdajalce, kaj je prav in pošteno. Župnik je bil tako užaljen, da je rekel, da se bo v nemško vero zapisal. Naj se!

Zdravo misel je sprožil nekdo v »Domovini«, naj bodo tudi ženske v okrajnih od-

borih »Jugoslovanske demokratske stranke«. To je velikega pomena za sedanjí čas, ko je malo mož doma in imajo žene več časa, da se brigajo za javni blagor. Važno pa je tudi za bodoče čase, ker po vojni bodo žene voljene v vse javne zastope in že sedaj se je pokazalo, da so žene zelo delavne v raznih odborih za socialno skrb. Zato naj se ne misli, da je to kaj posebnega, ako je ženska v krajnem odboru. Drugod n. pr. na Finskem, Ruskem, Danskem i. t. d. se vse to že davno godi in povsod se poznajo vspehi marljivega ženskega dela. Žena ima isto vzgojo kakor mož, v šoli pogosto kažejo celo več pridnosti zakaj bi torej svoje sile ne pokazale v javnem življenju? Sicer pa velja, ker je rekla zadnjič neka govornica: »Dajte, da bomo me odločevale in ne bo nikoli več nobene vojne.«

Češko ženstvo se je z vso silo oklenilo društva »Češko srdce«, ki ima namen skrbeti za zapuščeno mladino in za onemogle družine. V štirih mesecih so zbrale za društvo nad en milijon kron. Darovi v živilih celo presegajo to svoto. V Pragi so otvorile češke žene veliko kuhinjo, kjer dobe otroci gorko juho. Tam se prirejajo tudi razne predstave in zabave za otroke, da na ta način varujejo mladino pred potepanjem in tatvino. Da občinstvo ne daje otrokom, ki beračijo po mestu, denarja, so izdale žene posebne bloke z nakaznicami. N. pr. stane en blak nakaznica 1 K. Otroci, ki prosijo miloščine, dobi nakaznico, in gre v kuhinjo »Češkega srca«, kjer dobi gorko juho. — Tako se vsaj malo odpomore veliki bedi, ki je zavládala med mladino. Družine na kmetih jemljejo k sebi mestne otroke. Doslej je že pol milijona otrok v oskrbeh »Češkega srca«. Darovi prihajajo od vseh strani in mnogo prireditelj je samo za »Češko srce«. Znano je, kako naše hrvatske žene skrbijo za otroke iz Bosne, Dalmacije in Istre, kjer glad preti uničiti našo mladino. Vemo, da tudi naše žene store, kar morejo. Beda raste, in vemo, da tudi vse sladke obljube na Dunaju ne bodo prinesle rešitve, če si ne bomo sami pomagali. Geslo našega ženstva bodi: rešimo mladino! To je naša bodočnost. Kdor reši mladino, reši silo bodočnosti. Zato: odpri srce — odpri roke!

*Kdor brata mi ščuje na brata,
ta bodi — ta bodi proklet!*

A. Aškerc. (Pesmi).

Vprašanja in odgovori.

Ali invalidi in njihovi svojci ter svojci padlih, umrlih in pogrešanih vojakov in vojskih delavcev prejema jo lahko obenem več vrst zakonitih podpor, naštetih v drugi številki »Domovine«, ali le posamne izmed njih? Katere?

1. Katere vrste podpor prejema jo lahko svojci invalidov?

a) Če prejema jo svojci invalidov državni vzdrževalni prispevek za svoje vpoklicanih vojakov, nimajo pravice do nobene druge vrste v zakonih določenih podpor. Če se vrne njihov vzdrževalec ali podpornik kot invalid z najmanj 20% zmanjšano sposobnostjo za pridobivanje od vojakov in si ne more toliko prislužiti, da bi lahko sebe in svoje preživljal, imajo svojci pravico, da prejema jo državni vzdrževalni prispevek za njim še nadalje, in sicer kvečjemu še 6 mesecev po koncu vojne (v drugi številki »Domovine« je v tem pogledu v odstavku II., pod točko a) pomotoma tiskano, da dobivajo svojci prispevek kvečjemu še 6 mesecev »po superarbitraciji« mesto »po koncu vojne«).

b) Za svojece, ki nimajo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka za svoje vpoklicanih vojakov, prihajajo v poštev le takozvane državne podpore po § 2. cesarskega ukaza z dne 12. junija 1915, št. 161 drž. zak., ki so določene za invalide izmed moštva, svojece teh invalidov in svojece padlih umrlih in pogrešanih vojakov. Prošnje za te podpore se vloga pri županstvu proslilčevega bivališča na posebne formularje, odločajo pa o njih iste podporne komisije, ki odločajo o državnem vzdrževalnem prispevku za svoje vpoklicanih vojakov. Te podpore so prav nezatne in znašajo le nekoliko kron na mesec. Za svojece invalidov so natančno našteje v drugi številki »Domovine« v odstavku II. pod točko b) in naslovom »državne invalidnine«. Te podpore pa nikakor niso odškodnina za vse tiste svojece invalidov, ki nimajo pravice do državnega prispevka za svoje vpoklicanih vojakov in so jim bile take prošnje odbite, češ, da niso bile od vpoklicanca bistveno odvisni ali da državnega prispevka niso potrebni. Taki svojci tudi do teh podpor nimajo pravice, ker zakon tudi za te podpore zahteva, da so svojci podpore potrebni in jih je sedanjí invalid pred nastopom svoje vojaške službe bistveno vzdrževal ali vsaj trajno podpiral. Praktičen pomen imajo te podpore le za tiste svojece invalidov, ki iz drugih posebnih vzrokov niso imeli ali n-

Ivan Hribar:

Iz spominov na polminulo dobo.

III.

Ob dveh popoldne.

Sedim v policijskem zaporu in gledam skozi okno na nasproti ležečo, od žarkega avgustovega solnca razbeljeno streho nad vhodom v jetnišnico deželnega sodišča. Po strehi se leno plazi velika bela mačka.

Tedaj so se na hodniku oglasili koraki. Zapah na vratih se hitro odpahne in med durmi se pojavi ječar z dolgo pipo v ustih. Niti je ne vzame iz ust, nego zamomlja skozi zobe: »Pojdite z menoj!«

Vstanem in grem. Vede me v majhno, podolgasto sobo. Ondi najdem svojega znanca iz poslednje dobe — policijskega višjega komisarja. A nič več z onim ljubeznivim, smehljajočim obrazom, ki ga nahajaš pri višjih državnih uradnikih vselej, kadar imajo najslabše namene s teboj; njegov izraz je bil resen, skoraj strog.

Mahnil je z roko, naj sedem ter je sedel tudi sam. In začelo se je zasliševanje. Višji komisar je vpraševal, jaz odgovarjal. O teh odgovorih si je delal beležke. Na mojo željo, naj bi sestavil zapisnik takoj, je odgovoril, da ga po beležkih sestavi doma in mi ga prinese v podpis. Zadovoljil sem se s tem, in stvar je šla zelo gladko.

Že sem mislil, da sva gotova, ko se je obraz za javni blagor skrbnega državnega uslužbenca zamračil. Že poprej strog, je postal še strožji.

»Aha!« si mislim, »zdaj pride najvažnejše! Brez dvoma si je prihranil na konec, kakor pravi sladkosnednež, najslastnejšo jed.«

Moja slutnja me ni varala.

»Vi ste imeli stike z Milanovićem,« bruhne stroga uradna oseba.

»Kdo je to? Ne poznam ga.«

»No, srbski minister!«

»Milanović? O srbskem ministru tega imena doslej nisem slišal.«

»Kako? Saj vas je baje posetil.«

»Mene posetil? To je pač zmeta.«

»Ali, ali! Le spomnite se! Mož je, se mi zdi, minister zunanjih zadev.«

»To je vendar Pašić!«

»Pašić? Torej je bil pred njim.«

»Ah, vi mislite Milovanovića?«

»No, torej — Milovanović. Bili ste z njim v stikih.«

»Nisem.«

»Da ne? Čakajte, preverim vas o tem. Poglejte tole pismo!«

Pokaže mi pismo dr. Tresića. Ozrem se na datum iz leta 1913.

»Milovanović da me je posetil lani? To vendar ni mogoče.«

»In zakaj ne? Saj je tukajle zapisano.«

»Zato ne, ker je Milovanović že davno mrtev.«

»Kako?«

»Da. Umril je pred leti.«

»Ali pogledite vendarle semkaj!«

Policijski komisar mi pokazuje s prstom na pismo dr. Tresića, ki ga je bil našel pri hišni preiskavi pri meni in čita: »Milanović«. Pogledam na dotično mesto v pismu.

»Ah, to je Mihanović!« mu pojasnim ne brez škodoželjnosti.

»Torej ne Milanović,« pravi višji komisar, očitvidno nemilo zadet.

»Ne. A veste, kdo je Mihanović?«

»Kdo?«

»Avstrijski generalni konzul v Buenos Airesih.«

»Tako? Naš generalni konzul?«

»Da, naš generalni konzul, Hrvat iz Dalmacije. Velik bogataš. Največji parobrodar v južni Ameriki. Posestnik 160 parnikov.«

»To je zanimivo.«

»Kaj ne da. A veste, čemu mi je sporočil, da me poseti?«

»Čemu?«

»Zaradi posvetovanj, kako bi se dali okrepiti naši trgovski stiki z bogato Argentino: torej v korist Avstrije.«

Ko mi je naslednjega dne gospod višji komisar prinesel zapisnik v podpis, sem opazil, da tega najinega razgovora ni sprejel vanj.

Zato ga s tem sam rešujem pred pozabljenjem.

majo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka za svoje vpoklicanih vojakov, tako n. pr. zato ne, ker vpoklicanec se ni svojih prezenčnih vojaških let odslužil, po novem zakonu o državnem vzdrževalnem prispevku pa imajo od 1. avgusta 1917 leta nadalje svojci v tem slučaju pravico do državnega prispevka, torej ne več do zgoraj omenjene državne podpore za svoje invalidov) ker je kot podčastnik prostovoljno čez svoja leta še dalje služil ali ker je služil kot prostovoljen vojaški delavec. Tudi je lahko mogoče, da invalidovi svojci le zato nimajo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka, ker so prošnjo prepoznali vložili; po zakonu morajo namreč komisije vsako prošnjo, ki je vložena pozneje kakor 2 meseca po vpoklicančevi odpustitvi iz vojaške službe, kratkoma odbiti, akoravno so morda svojci potrebni in jih je bil vpoklicanec pred odhodom k vojakom popolnoma vzdrževal. V takem slučaju imajo invalidovi svojci le pravico do ravno omenjene državne podpore za svoje invalidov, ker pri teh podporah ni postavljenega nobenega končnega roka za vlaganje prošnji.

II. Pravice invalidov glede njihove lastne osebe.

a) Če prejemajo invalidovi svojci državni vzdrževalni prispevek za svoje vpoklicanih vojakov, nima invalid sam razen pravice do invalidske pokojnine, doklade za dobljene rane ali osebne doklade, doklade za hrabrostne svetinje ali drugih pristojbin, ki jih prejema od vojaške oblasti (glej drugo št. »Domovine«, odstavek II, točka b) in c), nobene pravice do kake druge zakonite državne podpore, tako tudi ne do državne podpore po § 2. cesarskega ukaza z dne 12. junija 1915, št. 161 drž. zak., navedene glede invalidov v drugi št. »Domovine« v odstavku II, pod točko a) in naslovom »državna invalidnina«. Vojaške oblasti sicer invalide ob odpustitvi iz vojaške službe večidel opozarjajo in jim celo na vojaške listine tiskajo, naj se zglase po prihodu domov pri županstvu radi državne podpore za invalide po § 2. cesarskega ukaza z dne 12. junija 1915, št. 161 drž. zak.; s tem pa večino invalidov le begajo, ker so ti potem mnenja, da imajo popolnoma vsi podpore potrebni invalidi pravico do omenjene državne podpore kot do nekakega priboljška k majhni vojaški invalidski pokojnini. To pa ni res, ker zakon izrečno določa, da imajo pravico do teh podpor izključno le invalidi, katerih svojci nimajo pravice do državnega prispevka za svoje vpoklicanih vojakov. Pri drugih invalidih obstoja priboljšek po novih zakonitih določilih ravno v tem, da njihovi svojci sedaj državni vzdrževalni prispevek še nadalje prejemajo, dočim so ga po prvotnih določilih po invalidovi vrnitvi od vojakov izgubili.

b) Če pa invalid svojcev nima ali pa same take, ki nimajo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka, ima, če je podpora potreben, poleg invalidske pokojnine in drugih vojaških pristojbin pravico tudi do državne podpore za invalide po § 2. cesarskega ukaza z dne 12. junija 1915, št. 161 drž. zak. Obenem prejemajo za njim lahko državno podporo za svoje invalidov po § 2. omenjenega cesarskega ukaza tudi njegovi svojci, ki nimajo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka, pač pa le do te podpore (glej zgoraj odstavek I, točko b!).

III. Pravice svojcev padlih in pogrešanih vojakov

a) Svojci, ki imajo pravico do državnega vzdrževalnega prispevka, imajo po vpoklicančevi smrti ali pogrešitvi samo pravico do nadaljnjega prejetanja državnega vzdrževalnega prispevka še 6 mesecev po koncu vojne, ne pa tudi pravice do državne podpore po § 2. cesarskega ukaza z dne 12. junija 1915 št. 161 drž. zak., za svoje padlih, umrlih in pogrešanih vojakov, ki smo jo opisali v drugi številki »Domovine« v odstavku III, pod točko b). Zakonske žene in zakonski otroci imajo poleg državnega vzdrževalnega prispevka tudi še pravico do vojaške preskrbnine ali pokojnine, opisane v drugi številki »Domovine« v odstavku III, pod točko c). Prošnje za vojaške preskrbnine se vloga pri županstvih ali okrajnih političnih oblastvih bivališča na posebne formularje, odloča pa o njih glede svojcev vpoklicancev, ki so spa-

dali k skupni vojski, c. in kr. vojno ministrstvo, glede onih, ki so spadali k deželni brambi ali črni vojski, pa c. kr. domobransko ministrstvo. — Pri vsakokratnem izplačevanju državnega vzdrževalnega prispevka se svojcem (zenam in otrokom), ki prejemajo vojaško preskrbnino, vselej odtegne znesek, ki odgovarja vojaški preskrbnini za ta čas, katero so svojci že posebej po pošti z Dunaja prejeli, tako da prejemajo dejansko vojaške preskrbnine in državnega vzdrževalnega prispevka skupaj ravno toliko, kolikor so preje dobivali državnega vzdrževalnega prispevka. Vojaško preskrbnino bi imeli dobiti svojci po zakonu od 1. dne tistega meseca, ki sledi dnevu vpoklicančeve smrti ali pogrešitve, tako da bi jo morali dobiti, ker je nakazana preskrbnina večidel šele delj časa po smrti ali pogrešitvi, za delj časa za nazaj izplačano. Ker bi se moralo pa z dnem nakazila vojaške podpore državni vzdrževalni prispevek za enak znesek znižati, bi morali svojci potem ravnat tako visok znesek državnega vzdrževalnega prispevka vrniti, kakor se je začetkom vojne tudi godilo. Ker je bilo pa to zvezano z velikimi težavami, zlasti ker so svojci za ves čas nazaj prejeta vojaško preskrbnino navadno kmalu porabili, ne da bi bili vedeli, da bo treba vrniti enak znesek državnega vzdrževalnega prispevka, zato pa ministrstvu sedaj nakazuje vojaško preskrbnino šele od 1. dne tistega meseca, ki sledi rešitvi prošnje za preskrbnino, ali še od kakega poznejšega roka nadalje, tako da prejemajo svojci do takrat cel vzdrževalni prispevek, od početka izplačevanja vojaške preskrbnine nadalje pa vojaško preskrbnino in za enak znesek znižani državni prispevek.

b) Svojci, ki nimajo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka, ker je n. pr. padli, umrli ali pogrešani vpoklicanec še prezenčno služil,*) ker je bil prostovoljno dalje služec podčastnik ali prostovoljen vojaški delavec ali ker je poteklo že več kakor 6 mesecev, odkar so svojci iz seznamov izgub ali na drug verjeten način zvedeli o vpoklicančevi smrti ali pogrešitvi, ne da bi bili vložili prošnjo za državni vzdrževalni prispevek (v takem slučaju morajo podporne komisije prošnjo kratkoma odbiti), imajo pa pravico do državne podpore po § 2. že večkrat omenjenega cesarskega ukaza, če so potrebni in jih je vpoklicanec pred nastopom vojaške službe bistveno vzdrževal ali vsaj trajno podpiral. Zakonske žene in zakonski otroci, ki prejemajo tudi vojaško preskrbnino, prejemajo poleg nje še državno podporo, ki je itak zelo nizka, neskrčeno.

IV. Kako bo s podporami po vojni?

Medtem ko bodo drugi svojci po končani vojni in vrnitvi vpoklicancev državni vzdrževalni prispevek izgubili, ga bodo svojci invalidov, padlih, umrlih in pogrešanih vojakov prejemali še 6 mesecev po koncu vojne, enako tudi invalidi in njihovi svojci ter svojci padlih, umrlih in pogrešanih vojakov, ki nimajo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka, državne podpore po § 2. omenjenega cesarskega ukaza. Po preteku teh 6 mesecev bodo pa vse te podpore odpadle in — vsaj kakor določajo sedanji zakoni — bodo prejemali le še invalidi svojo invalidsko pokojnino in druge vojaške pristojbine in svojci padlih, umrlih in pogrešanih vojakov vojaško preskrbnino. Čuje se pa in edino pravično bo, da bo država, če že ne preje, pa vsaj po končani vojni, preskrbo invalidov in svojcev padlih, umrlih in pogrešanih vojakov temeljito in časa primerno preustrojila. Saj o sedanjih pristojbinah bi si težko kdo upal trditi, da so v teh dragih časih res »preskrbnine«.

*) Po novem zakonu imajo v tem slučaju svojci pravico do državnega vzdrževalnega prispevka.

*Še druga vez, trdnejša in krepkejša,
ki divno neenakih src rojake,
protivne misli v složno misel spaja,
v prijateljstvo preminja hladne znanice,
sovražnike v sobojevnike verne:
ljubezen do nesrečne domovine.*

Jos. Jurčič (»Tugomer«).

Junij Brut:

Sršeni.

Slabi časi.

Goričani, Primorci in Brici
se jezé po pravici
nad svojo usodo — nezgoda
krivično, krvavo:
zdaj dali so spet jim svobodo,
a vzeli jim moko in kavo.

Poljaki.

Gospodje Poljaki
so kakor oblaki:
zdaj nosi na sever jih,
a zdaj zopet na jug;
enkrat so bratje Madžarom,
drugič Bolgarom
danes pojó: »Hej Slovani!«
jutri so le Avstrijani, —
zdaj pa zapihal spet veter je drug!

Mir z Ukrajino.

Slavno mesto Žitomir,
tj nam žita daš in mir.
Če pa pride Rada v stisko,
k nam zbeži v Podvolocziško.

Mir z Rusijo.

Zgodovina ruska ne učí,
le molčé nam tiho kima:
»Kdor ne brani domovine,
naj je nima!«

Gledišče.

Kaj nas briga vsa kultura!
Kaj, če rod se potujčuje!
Glavna stvar nam je cenzura
in da se ne pohujšuje.

Pregledovanje in zaplembe živil na železnicah.

Dunajski urad za prehrano je izdal ta-le ukaz glede pregledovanja in zaplembe živil na železnicah:

1. Zelezniške pošiljatve se smejo preiskovati in odpirati le v navzočnosti poklicanih železniških organov. Pri pregledovanju prtljage na železnicah mora biti navzoč lastnik, oziroma oni, ki ima pravico z blagom razpolagati.

2. Prtljago treba varno odpirati. Paziti je treba zlasti na to, da se zavoji ne raztrgajo in ključavnice ne pokvarijo. Pregledovalec mora imeti za odpiranje zabojev potrebna in primerna orodja. Odprto prtljago treba zopet varno zapreti.

3. Naznačiti se mora, da so bile pošiljatve odprte in sicer tako, da se prilepi nanje pregledovalni listek in da se opremijo vozni listi in spremnice s primerno opazko.

4. Če se pošiljatev zapleni ali če se ji odvzamejo posamezni predmeti, treba napraviti glede tega pri železnici posebno potrdilo, ki se doda voznemu listu ali spremnici.

5. Če se zapleni prtljaga, ali če se odvzame del prtljage, treba dati lastniku za to potrebno potrdilo.

6. Pri pregledovanju prtljage naj se občinstva ne muči z malenkostnim sitnarjenjem.

7. Majhne množine živil, do približno skupne teže 10 kg, ki jih vozijo s seboj revnejši ljudje za olajšanje obiteljskega življenja, naj se ne zaplenijo. S prekupci in posredovalci pa je treba najstrožje postopati.

8. Pregledovalci morajo postopati napram strankam odločno, a dostojno.

9. Pregledovalci, ki uradujejo po železnicah med vožnjo, morajo imeti posebne vozne izkaze.

Opozarjamo občinstvo na gorenji razglas. Razvidno je iz njega, v koliko so zaplembe po železnicah nepravilne. V takih slučajih naj se prizadeji pritožijo na pristojno c. kr. deželno vlado, oziroma namestništvo. Če bi tamkaj pritožba ne zalegla, naj se obrnejo na kakega državnega poslanca.

Južna železnica

vprežena v voz nemško-nacionalne politike.

Kako neupravičena je bila južna železnica poklicati nemško-nacionalne poslance Doberniga, Pantza in Krafta kot »posredovalce med alpskim ljudstvom in upravo južne železnice«, naj dokaže naslednja statistika, ki govori jasneje, kakor če bi pisal knjigo o krivičnem postopanju južne železnice.

Južna železnica teče po nemškem ozemlju:

od Dunaja do Spielfelda	271 km
» Beljaka do Franzensfeste	212 »
» Kufsteina do Ale	302 »
Lokalne proge na nemškem ozemlju znašajo	216 »

Skupaj 1001 km

Od tega je odšteti Trentin 90 »

Ostane 911 km

čistega nemškega ozemlja.

Po slovenskih tleh teče južna železnica:

Spielfeld - Trst	320 km
Maribor - Beljak	166 »
Pragersko - Središče	50 »
Zidani most - hrvaška meja	50 »
Št. Peter - Reka	62 »
Nabrežina - Kormin	150 »
Lokalna proga Radgona-Ljutomer	26 »

Skupaj 824 km

Te številke dokazujejo jasno, kako malo čuta pravičnosti ima južna železnica napram slovenskemu občinstvu in napram slovenskemu uslužbenstvu, kako brezobzirno so šli nemško-nacionalni gospodje »Južne« preko teh dejstev k dnevnemu redu in poklicali nemške parlamentarce v upravni svet.

Sicer pa je znano, da »Južna železnica« nikdar ni upoštevala slovenskega občinstva ter je zapostavljala vsepovsod slovenske uslužbenke, čeprav so bili zmogljivi in vestnejši kakor nemški. Znano je, da je južna železnica po svojih denuncijantih leta 1914 uprizorila gonjo proti slovenskim uslužbenecem, da je po želji nemškega Volksrata iztrebila cele postaje slovenskih železničarjev. Znano je nadalje, da je južna železnica trpela in še trpi uprav gnisne razmere v prometu po slovenskih deželah: najslabši vozovi — najslabše zveze, vse to rezervirava uprava za slovensko občinstvo. Bil so časi, da sta na glavni progi vozila po dva osebna in dva brzovlaka in je imel prijatelj prometnega ravnatelja Prašnikarja — ptujski Ornig dnevno stalno tri pare lokalnih vlakov v Maribor in obratno. Ne govorim o osebnem prometu, oziroma lokalnih vlakih severno Maribora. Kljub temu da je vse to neovrženo dejstvo in da že dolgo vemo in čutimo, da južna železnica daleko ni tisto, kar bi morala biti, da je udinjana popolnoma nemški politiki, ne bi mislili, da bi se dala tako očitno vpreči v službo nemško-nacionalne politike. S tem, da so pritegnili načelnika nemških Volksratov v upravni svet, — so si hoteli ustvariti trdnejšo podlago pri denunciranju in preganjanju slovenskega uslužbenstva. H koncu svetujem gospodi južne železnice, naj pokličejo ob letu — da bode družba popolna — še ptujskega Orniga, Linharta in Norberta Jahna iz Maribora in še druge take duševne veličine vsenemškega kalibra v upravni svet, — naj še pritegnejo za slovensko uslužbenstvo žandarje — za nemško osebje pa naj razpišejo ustanove za denunciranje (»Sykophantenstiftung«) — oficijalni naslov podjetja pa naj razširijo v »c. kr. priv. južna železnica, ekspozitura nemško-nacionalne politike in točna izvršiteljica nemških Volksratov.«

Jugoslovanski železničarji motrimo z mirnim očesom to nemoralno gonjo južne železnice, ki si mora iskati takih zaveznikov.

Jugoslovanska misel je na pohodu in jugoslovanski železničar bo izšel veličastno in zmagonosno vzvišen nad vsakim rovanjem — bogato poplačan za krivice, ki mu jih je za plačilo delila uprava južne železnice, iz tega boja, čeprav Weberji, Prašnikarji in kakor se že imenujejo ta nemško-nacionalna gospoda, tudi organizira vso nemško-nacionalno sodrgo.

Jugoslovanski železničar.

Le spodoben in omikan narod more imeti svobodo in z njo spojeno dobro vladati. Neomikan narod, čeprav bi izkrvavel s samimi revolucijami, ne doseže vendarle svobode in pravic, nego ga vselej hitro zopet osleparijo in potlačijo nazaj pod samovoljno vladati. Njavno pokvarjen narod, dasi omikan, si vendarle vselej izplete sam s svojo pokvarjenostjo nov bič absolutizma.

Karel Havliček Borovský (1851).

Gospodarstvo.

Nov šentpeterski most v Ljubliani so izročili 25. svečana čestnemu prometu. Ograja je za enkrat še provizorna. Ko pa dobi tovarna zadosti premoga in bode mogla dobiti potrebno fasadsko železje, postavi se lična železna ograja. Dotlej bodo tudi vidni betonski deli mostu fasadirani in izvršeni obkončni oporniki. In ko bode odstranjeno vse lesovje, se bo šele videla lahka konstrukcija mostu. Ta konstrukcija — tako se nam je povedalo — pa ni izvršena resnično kot obok, ampak kot ravna nosilna konstrukcija, ki obstoja iz treh nosilcev. Tako konstrukcija se je morala izvršiti vsled neugodnih terenskih razmer. Glede zunanosti se je pa uklonil konstruktor arhitektu, ter se je izvršila forma oboka le iz arhitektonskih ozirov na celotno harmonijo bodočega ljubljaničnega obrežja. Zato je nastala omenjena kot obok maskirana konstrukcija treh nosilcev in sicer se stranska dva nosilca vagata na glavnih opornikih in nosita s svojim v strugo molečim delom srednji nosilec. Tako je videti v oboku dve lomljeni špranji to so namreč ležišči srednjega nosilca. Po sredi novega mostu bo tekla tudi cestna železnica, za katero bodo prihodnji mesec položili tirišče. Zaradi cestne železnice je dotični, torej srednji del mostu, močnejše konstruiran, vsled česar ima novi šentpeterski most to posebnost, da obstoja iz treh poleg sebe ležečih ločenih mostičev. Nadaljna posebnost šentpeterskemu mostu je, da ima precejšnjo strmino. To pa zaradi tega, da ostane po zaježitvi Ljubljaniče še zadosti višine za bodoči promet z ladjami. Zgradba se je vlekla precej dolgo. Ampak upoštevati moramo vladajoče razmere. Magistratu pa moramo biti še hvaležni, da je delo pri tako težkih razmerah začel in izvršil, kajti drugače bi morali še nekaj let po vojski čakati na to premostitev.

Nov način šolskih zgradb. Za novo šolsko poslopje v Černilovš pri Kral. Hradcu je izdelal projekt arhitekt Šiška. V tem projektu ni več običajnih dolgih hodnikov, ampak so razvrščene vse učilnice, garderobe, pisarne in drugi prostori okrog velike osrednje dvorane. Šolske delavnice, telovadnice, risalnice so pa svojemu namenu primerno razvrščene v pritličju ali v podstrešju. Projekt se s svojo originalno in umetniško rešitvijo prav znatno razlikuje od sedaj običajnih. Osrednja dvorana je glavna žila poslopja iz nje so vходи v vse prostore in v nje se zopet zbira dijaštvo ob prostem času in ob raznih šolskih slavnostih. Dvorana se nadalje da vporabiti za poučna predavanja s kinematografom itd. Ta projekt šolskega poslopja pa nima svoje posebnosti le v omenjeni osrednji dvorani, ampak so vsi prostori smotreno, štedljivo in higijenično urejeni. V projektu je mišljeno na vsako malenkost, tako da je v njem ugodno rešen novi tip šolskih poslopj.

Enakopravnost želodca. Kakšna enakopravnost vlada v naši državi po civilnih in vojnih uradih, šolah in železnicah, vemo vsi. Toda da niti želodci ne smejo biti enakopravni, dokazuje način, kako se razdeljuje moko ali žito med narode in dežele. Vse dežele skupno (brez Bukovine) so dobile 94% pokritja. Dunaj sam pa 117%, cela Nižja Avstrijska z Dunajem 111%, Gorenja Avstrijska 133%, Salcburška 124%. — To vse so izrazito nemške dežele. Na drugi strani pa jugoslovanska Dalmacija dobi le 80%, jugoslovansko Primorje 78%, slovenska Kranjska 66%, slovenska Galicija celo le 46% potrebne moke. — Druge dežele so dobile več ali manj pravični delež, toda večina teh je narodno mešana. In lahko si mislimo, kako je nemški uradnik po teh deželah delil kruh, če si predrzne osrednja vlada nad deželami delati tako krivično in vnebovpijočo krivico. Naša jugoslovanska žitnica so Hrvatska, Slavonija in Banat. Kam gre to žito? V Bosno? Tam jedo ljudje kruh iz brezovega lubja, iz vinskih tropin, iz koruznih storžev in ovsenih plev. Pa še vesel je, kdor ga dobi. Prodaja se tak kruh po 3 K kg. V Dalmaciji in k nam, posebno v Istri, to žito iz jugoslovanske žitnice tudi ne gre. Sicer bi ne bilo treba Dalmatincem in Istrijanom jesti trave in bi ne bilo treba celim družinam na otokih umirati za lakotjo. Prav je povedal poslanec dr. Tresič Pavičič v državnem zboru: »Mučeništvo jugoslovanskih dežel bo najtemnejša in najbolj krvava stran svetovne zgodovine. Povsod srečamo le anarhijo od zgoraj. Boljša je smrt, kakor da bi dosedanje razmere ostale še naprej.«

Mesarski stroji za ogaranje prešičev. V novih klavnica imajo mesarji najraznovrstnejše pripomočke za delo. V takih klavnica je položen železniški tir, v njih so priprave za prevoz živine, za prenos in dviganje mesa v večjih ter manjših kosih. V vsaki boljši klavnici za klanje prešičev so stroji s katerimi se dvigajo celi prešiči v posodo za krop in iz nje. V Ameriki in nekaterih klavnica na Nemškem uporabljajo tudi stroje za ogaranje prešičev. Z njimi zmanjšajo mesarsko delo na času in na silah za 90%. Tak stroj lahko dvigne v eni uri 75 do 600 prešičev iz krova. Istočasno jih ogara. Največ se uporabljajo stroji tako veliko, da ogarajo na uro 250 prešičev. V stroju ostane prešič eno minuto, da je popolnoma čist. Mesarji s takim strojem prav radi delajo. Z njim pa se ne skrajša le mesarsko opravilo, marveč se ohrani v klavnici tudi večja snaga. Ščetine poberejo posebne priprave na stroju ter jih mečejo na posebnem kraju na kupec.

Nemška moka. Nedavno je poslala Nemčija na Dunaj 450 vagonov moke proti temu, da ji Avstrija po žetvi istotoliko moke vrne. Toda izkazalo se je, da je vsa nemška moka neužitna ter kvečjemu vporabna za klej ali lep. Razen tega se je naša vlada na korist Nemčije odrekla dobavi danskega mesa. Nemčija dobi dansko meso po 3 K 1 kg, zato pa je morala naša vlada skleniti z ogrsko vlado pogodbo zaradi mesa. Toda za ogrsko meso moramo plačati 28 milijonov več kakor je plačala Nemčija za dansko meso. Za 450 vagonov neužitne nemške moke bo treba vrniti 450 vagonov dobre naše moke, po vrhu pa smo morali prepustiti Nemčiji ceneno dansko meso ter zato brez koristi izgubiti 28 milijonov kron. V državnem zboru so češki poslanci zaradi tega škandala interpelirali ter zahtevali, da Nemčija škodo povrne oziroma da se ji za slabo moko ne vrne dobra. Bajè je ta kupčija z moko in mesom vzrok, da je odstopil minister za javno prehrano gm. Höfer.

Shodi 17. marca.

V Logatcu ob 4. popoldne pri Kra-marju. Govori deželni poslanec A. Ribnikar. V Žalcu v hmeljarni ob 3. popoldne. Govorita državna poslanca dr. Korošec in dr. Ravnihar.

Kako hočejo v bodoče na Stajerskem rekvirirati?

Graški okrajni glavar dr. Kraus je izdelal načrt, po katerem naj se kmetu že ob setvi določi, koliko bode moral po žetvi oddati žita, krompirja, itd. Vse, kar bi se več pridelalo, ostane kmetu v prosto vporabo: sme krmiti, prosto nositi v mlin in prosto prodajati komur se mu zljubi. Tozadevno se je vršilo v Celju posvetovanje, ki je je bil sklical prehranjevalni nadzornik Baltz pl. Baltzberg, ki je v svoji lastnosti c. in kr. nadporočnik. Ko je v razpravo posegel tudi mariborski urednik Fr. Žebot, mu je nadporočnik prepovedal slovenski govoriti, ker on, nadporočnik, ne razume slovenski. Urednik Žebot je proti temu postopanju protestiral in se odpovedal besedi, kar je bilo edino pravilno. — K novemu načinu rekviriranja se že sedaj obveljavljajo številni, tehtni dvomi. Lahko, da je pomlad lepa, kot l. 1917. Takrat se bode z ozirom na to kmetovalcu predpisalo gotovo velike davkatve. Če pa pritisne potem, recimo suša, ali dolgotrajno deževje, ali, če se vsuje — kar pri nas ni redko — toča, ki uniči v nekaj četrt urah poljske sadeže? Kaj potem? Vlada ne bode odstopila, kmet bode pa osiromašil še bolj. Če bi vlada pri svojem načrtu vstrajala, bi to morala uvaževati in dati vsaj nekoliko odškodnine poljedelcu s tem, da bi izdatno povišala prevzemne cene rekviriranih množin. — Ta, lahko rečemo: strogo gospodarski sestanek ima z nastopom nadporočnika plem. Baltzberga dvojno lice: že označeno in — nacionalno politično. Dolžnost prehranjevalnega nadzornika pl. Baltzberga bi bila ta, da se, ker slovenski ne zna, sam odpove svojemu mestu. Da, to bi bil moral izvajati že davno in neumevno nam je, da doslej tega ni storil. Dolžnost vseh Slovencev je, da v občevarstvu ž njim store, kar je storil urednik Žebot: ali slovenski govoriti, ali pa nič! Če se bomo tega načelno držali, bode moral kmalu zasesti njegov stol slovensko govoreči naslednik.

Pri Slovencih je preveč občutljivosti in zavisti; toda pri nas mora biti, ker smo majhen narod, vsak narodnjak velik značaj. Davorin Trstenjak.

Politične vesti.

— **Slovesna izročitev izjav slovenskega ženstva za deklaracijo** predsedniku Jugoslovanskega kluba se vrši, kakor smo poročali, v nedeljo 24. t. m. in sicer ob 11. dopoldne v veliki dvorani hotela Union. Svečanosti bodo prisostvovali narodni voditelji. Ljubljansko slovensko ženstvo pripravlja za to priliko sijajno narodno manifestacijo in računati je predvsem na mnogobrojno udeležbo požrtvovalnih nabiralk podpisov.

— **Občinski odbor na Tolstem vrhu** je poslal Jugoslovanskemu klubu tole izjavo: Podpisani občinski odbor na Tolstem vrhu pri Guštanju na Koroškem, zbran v svoji redni seji v nedeljo, dne 17. februarja 1918, izjavlja soglasno in odločno, da se pridružuje deklaraciji (izjavi) slav. Jugoslovanskega kluba z dne 30. maja 1917, glasom katere naj pridemo vsi Slovenci, od najskrajnejše meje v našem tužnem Korotanu do zadnjega Slovenca ob furlanski meji in na Ogrskem zajedno z našimi brati Hrvati in Srbi pod skupno streho samostojne države pod habsburškim žezlom. Kot najbolj trpeči del slovenske domovine prosimo še prav posebno slavni jugoslovanski klub, da ne odneha za las pri delu za uresničenje našega skupnega cilja. Istočasno se zahvaljuje prevzvišenemu gospodu knezoškofu ljubljanskemu dr. Antonu Bonaventuri Jegliču za njegov odločni nastop za Jugoslavijo, s katerim je pokazal pravo pot Slovincem izven njegove škofije. Hvaležno pozdravlja mirovno prizadevanje sv. Očeta Benedikta XV.

in Njeg. Veličanstva cesarja Karla I. z željo, da prinese angelj miru kmalu že dolgo zaželeno oljkinu vejico vsem avstrijskim narodom. — Tolstivrh, 17. februarja 1918. Jožef Rožej, župan; Franc Kogelnik, Luka Kotnik, Andrej Oset, občinski svetovalci. Pitino Benedikt, Franc Čevnik, Dominik Kotnik, Fran Zaže, Peter Jasnigar, Mihael Dretnik, Janez

— **Ptujski »Stajerc«**, ki ga izdajajo ptujski renegatje z Orniгом na čelu v pokvarjenem slovenskem jeziku priobčuje v št. 9. poziv na svoje čitatelje, da naj vsakega nabiralca podpisov za jugoslovansko deklaracijo naznanijo najbližjemu orožniku ali pa policaju, ozir., naj sporoči politični oblasti njegovo ime. Ta poziv oziroma grožnja ptujskih zastrupovalcev ljudstva naj nikogar ne straši, kajti vse delo za jugoslovansko deklaracijo je popolnoma postavno in se prav nikomur radi tega ne more nič zgoditi. Vsak slučaj nasilja, ki bi se morda pripetil kakemu našemu vnetemu pristašu jugoslovanske misli, naj se takoj sporoči našemu listu. Preskrbeli bomo, da se bo krivca kaznovalo.

— **Spodnještajerske nemškutarje** zelo boli, da se jim je izjalovilo doseči avdienco pri cesarju, da bi očrnil in denunciral naše spodnještajersko ljudstvo. Pravijo sedaj in razglašajo v svojih listih, da jim je bila avdienca dovoljena in da se bo vršila in da bodo udeležnike pismeno obvestili. Kakor pa nam je znano, je že kabinetna pisarna sama zavrnila drzno namero spodnještajerskih nemškutarjev po avdienci. Oseba našega cesarja je prevzvišena, da bi jo hodili različni Ornigi in dr. napačno podučevati in črniti naše ljudstvo, kojega polku je cesar sam opetovano izrekel najvišjo pohvalo radi njih hrabrosti in zvestobe.

— **Te gospode si treba zapomniti!** Seidlerjevi vladi se je posrečilo z obeti in grožnjami pridobiti velik del Poljakov, šlahčičev, Židov in drugih sebičnih političnih branjevcev. Izmed Poljakov so glasovali proti proračunu, torej proti dosedanemu vladnemu sistemu, poljski socijalni demokrati in dva poljska kmetjska poslanca. Izmed 165 glasov, ki so pali proti vladnemu proračunu, je bilo 25 glasov jugoslovanskih. Jugoslovanski klub šteje danes 30 poslance: 17 Slovencev, 11 Hrvatov in 2 Srba iz Dalmacije. Izven kluba sta 2 Slovenca: dr. Ivan Šusteršič in Jaklič. Zri glasovanju niso bili na Dunaju poslanci: Biankini (ki je že več mesecev v Zadru bolan), Čingrija (ki leži bolan v Zagrebu), Zerić, Ivčević, Prodan in Baljak. Zadnje štiri poslance je Jugoslovanski klub trikrat poklical, naj pridejo na Dunaj, a niti odgovorili niso! Ti gospodje že drugič niso bili na svojih mestih, ko je bilo treba glasovati o proračunu; ti gospodje torej hotoma in vedoma zane-marjajo svojo dolžnost v najvažnejši dobi jugoslovanske politike. Hrvatje Perić, Ivčević in Prodan ter Srb Baljak lenarijo proti koristi in časti Jugoslovancov. Ti možje so v odločilnih hipih poskriti doma: ali so strahopetci ali izdajalci? Na vsak način mora ž njimi narod obračunati. A tudi klub. Pripominjamo, da je celo naš posl. Jaklič glasoval proti vladi — da pa je dr. Šusteršič pred glasovanjem pobegnili iz dvorane. Za svojo mnogoletno vladi prijazno politiko postane baje dr. Ivan Šusteršič, bivši oboževani načelnik S. L. S., eksclenca — tajni svetnik. Sicer ne postane s tem nič novega, ker — tajno je bil vedno tisti, kije danes.

— **Nemška korupcija.** Naravnost kričeč dokaz, kako si kupuje vlada nemške poslance, je razkril naš posl. dr. Verstovšek. Vlada je imenovala nemškonacionalne poslance Doberniga (Korošca), Krafta in novopečenege barona Pantza (Stajerca) za upravne svetnike Južne železnice, ki stoji pod nadzorstvom državnega zbora. Vlada je torej izročila zdaj Južno železnico popolnoma v roke nemškonacionalnega fanatizma in si kupila te poslance, da ji bodo priganjači in agitatorji pri vsej velekapitalistični družbi z uradniki in delavci vred. Posl. dr. Verstov-

šek je predlagal, da poslanec ne sme biti plačan uslužbenec kapitalističnih, z vlado v kupčijski zvezi stoječih, a drž. zboru podrejenih podjetij, ker je tako razmerje nedostojno in koruptno. Predlog pride pred državnim zborom, da se ondi pred vsem svetom razkrinka podkupljivost nemških hujskačev proti Slovanstvu.

Tedenske vesti.

Rojstvo nadvojvode. Dne 10. marca ob dveh popoldne je 101 strel naznanil Dunajčanom rojstvo cesarskega princa. Krst se je vršil 12. marca. Nadvojvoda je dobil imena Karel, Ludvik, Marija, Fran, Josip. Botra sta bila kralj Bavarski in kraljica. Zastopala sta ju nadvojvoda Friderik in nadvojvodinja Izabela. Cesarica Zita ima sedaj pet otrok, ki so prestolonaslednik Fran Josip, Oton, Adelhajda, Robert, Feliks in sedanji novorojeni Karel. — Povodom rojstva najmlajšega nadvojvode je izdal cesar na pravosodnega ministra poziv, naj mu predloži imena oseb, ki so se pregrešile proti kazenskim zakonom, pa so vredne, da se jim odpusti konec kazni. V Ljubljani so ob tem povodu visele zastave.

Iz Kamniškega okraja. Leta 1916 smo oddali razne kovine za vojaške namene. Po drugih okrajih so dobili že izplačane zneske za oddane kovine, v našem okraju pa čakamo zamanj. Ravnotako nismo še prejeli denarja za seno, ki smo ga oddali v jeseni 1917. Kdo zadržuje izplačilo kovin, kdo izplačilo za seno? — Tudi se ljudje pritožujejo da gre silno počasi z nakazovanjem vojaških podpor, kakor tudi s podporami za Amerikance. Upamo, da ne bode treba daljnih pritožb, ker po gotovem času se mora vsaka stvar izplačati in rešiti.

Iz Gorenje vasi nad Škofjo Loko. Občni zbor tukajšnje Hranilnice za leto 1917. se vrši na sv. Jožefa dan, 19. marca ob 3. popoldne v društvenih prostorih pri Palečku z navadnim dnevnim redom. Udeležite se, člani, v največji meri! Letos mine 10 let, kar se je ustanovila naša Hranilnica. Skromen, brez vsakega hrupa je bil njen začetek, kakor je tudi nje desetletno delovanje tiho, tako, da niti nje t. j. napredni pristaši v dolini ne vedo zanjo. Pa če tudi brez vsega šuma in agitacije je hranilnica lepo napredovala in si pridobivala vedno več zaupnikov in prijateljev. Njen uspeh raste od leta do leta in se širi ter ima že pri vsej skromnosti za naše razmere prav lep rezervni zaklad, več tisoč kron. Ne moremo kaj, če tudi morda proti njih volji, če tu javno v našem novem in vrljem glasilu »Domovini« omenimo mož, ki so jo ves čas njenega obstanka vodili in ji stali neomajno na čelu. To so prosti možje, a trdni in nikdar omahljivi. Čast takim možem! Ob tej priliki vabimo vse dobro misleče, in zavedne može v dolini, da ji pristopijo kot člani. Tudi na gospodarsko - denarnem polju je treba združenja, če hočemo res enkrat postati na naši zemlji lastni gospodarji brez tujih jerobov. Vsi ste vabljeni k delu!

Iz Poljanske doline. Tudi pri nas, smo z veseljem sprejeli naš novi list »Domovina«. Od pričetka vojske 1914., odkar je oblast zatra la vse napredne liste, pred vsem »Slovenski Dom«, je napredni kmet pogrešal lista, ki bi mu bil ne le v razvedrilo, pač pa tudi v pouk. In tak list je »Domovina«, katero smo vsi z veseljem prejeli in se sliši o nji od vseh strani le dober glas, tudi od priprostega kmetiča, ki jo čita. V naši dolini je življenje, odkar je vojska, nekako zastalo. Se pač, kot povsod, tudi pri nas pozna vojska. Najboljši možje in fantje so na bojnih poljanah; veliko jih je vjetih, a veliko, veliko jih je padlo, katerih bodo težko pogrešali svojci, kakor tudi mi pri delu za javni blagor in napredek doline in celega naroda. Naš kmet se je res v denarnem oziru opomogel kot povsod, a kaj pomaga, ko so pa viri, iz katerih je črpal, pošli. Hlevi, pred vojsko polni, postajajo vsled vednih rekvizicij vedno bolj prazni, in če se bo tako jemalo, se bojimo, da bodo do jeseni prazni. In kaj potem? Že zdaj gre trda. Naša

zemlja je srednje rodovitna, treba jo je pridno in s potom obdelovati, če se hoče kaj dobiti iz nje. Treba se je po naših bregih pošteno potiti, drugače je vse zastoj. Pa ne še to. To grudo je treba gnojiti in kako gnojiti, da res nekaj obrodi. Delavcev ni, ni pa tudi več gnoja vsled skrčenja števila živine. Pa tudi gnoj ni več tak, ker se živina, kar jo je še, veliko slabeje krmi, ker ni krme, ker so jo večinoma pobrali. Umetnih gnojil pa ni dobiti. Brez delavcev in brez gnoja v naših krajih — to je toliko, kot prazne žitnice in prazni skednji. Kakor vse kaže, se tudi nam ne obetajo, kakor opisano, predobri časi. Časi! Tudi naša dolina je imela za to vojsko kaj različne čase, ki so nje ožinjo še bolj stiskali. Videla je v svoji sredi različne ljudi, narode, prijatelje in sovražnike. Eno se sme trditi, če tudi je naš govor trd, vendar naši tukajšnji seljaki so se prav lahko razumeli in se pogovorili z drugimi Slovani, s Hrvati in Srbi pa prav brez vseh zaprek. In ljudstvo je spoznalo tudi pri nas, da smo na jugu vsi eno; zakaj bi tudi ne bili združeni in se sami vladali kot so začrtali naši poslanci! Brez vsakega pritiska je nekako samoobsebi tudi pri nas vzklikla jugoslovanska misel, za katero so se izrekle tudi naše občine, a skoraj do zadnjega naše žene in dekleta.

— **Iz Ivanjkovcev na Štajerskem** nam pišejo: Dne 24. februarja 1918 se je vršil v svetinjski šoli občni zbor tukajšnje kmetijske podružnice, ki je bil prav dobro obiskan. Poleg obravnave običajnih točk se je izvolil za dobo treh let po večini dosežani odbor z načelnikom Lovrom Petovarjem. Deželni vinarski komisar Anton Puhlavc je predaval o sedaj aktualnih kmetijskih vprašanjih ter posebej še o dohodninskem davku. Končno sta bila še kot delegata za 92. glavno skupščino določena gg. Lovro Petovar in Franc Simonič.

Ruše. Zadnjega svečana je dovršil vrli ruški nadučitelj in župan g. Jožef Lasbacher šestdeseto leto svojega življenja. Minil je ta dan brez vsakega slavljenja. Le par njegovih ožjih prijateljev je slučajno zvedelo, da obhaja svoj šestdesetletni rojstni dan in mu seveda iz srca čestitalo. Skoraj trideset let je ta vrli mož v Rušah nadučitelj in osem let na čelu občine ruške. »Življenje naj bude ti delaven dan«, je pel Gregorčič. Zdi se mi, da je imel slavljence ves čas svojega življenja te besede pred očmi in se je po njih ravnal. Ni ga kmalu najti delavnejšega, vestnejšega uradnika kot je g. J. Lasbacher. »Imam le enega pravega župana«, se je izrazil nekoč prejšnji okrajni glavar. Človek bi mislil, da je žel slavljence za svoje trudapolno delo priznanje. Nikdar in nikoli! Delo učiteljevo je težavno in ne hvaležno, še bolj pa delo vaškega župana, osobito zdaj v vojnem času. Osoda je bila dragemu našem slavljenču v njegovem življenju le malokdaj mila, nasprotno, premnogokrat ga je bridko zadela. Najhujši udarec je bil zanj, ko je moral 13. avgusta leta 1914 z drugimi osumljenimi Rušani in s svojo ljubo hčerko — v Gradec! Svet mu ne poplača truda, mu ne poravnava krivic, ki si jih pretrpel. Pa naj se zaveda, da je storil vsikdar svojo dolžnost bodisi kot učitelj ali kot župan ali kot človek. Deloval je kot nesebično, pravično, pošteno in požrtvovalno! To mu priznavamo vsi, ki ga poznamo pred Bogom in svetom. To naj mu bo plačilo in zadoščenje. Srečen je mož, o katerem se tako govori. Marsikdo v Rušah in daleč kje v tujini se spominja, ko čita te skromne vrstice da ga je kot otroka in učenca učil in vzgojeval dobri, pridni in potrpežljivi učitelj J. Lasbacher ter bo vzkliknil: ljubi Bog mu poplačaj ves trud in daj mu doživeti še mnogo let v zdravju in veselju!

— **Sužnji na svojih tleh.** Volosko - opatijski stotnik Murat je prepovedal hrvatski pevki Ljerki Kočondi prirediti koncert v Opatiji, ker ni hotela poleg slovanskih pesmi peti tudi nemških. V ljubljanskem gledališču, ki je last slovenske dežele Kranjske, pa prirede dne 16. marca popolnoma nemški koncert v korist Kranjskemu deželnemu društvu c. kr. avstrijskega zaklada za voj. vdove in sirote ter za varstvo otrok in oskrbo mladine. Iz deželnega gledališča je Drama-

tično društvo izrinilo nemške predstave in odstranilo vse nemške napise, zadnja leta pa je ondi nemški kino, so povsod nemški napisi in nemški plakati ter nastopajo pevke le z nemškimi programi!

— **Slovensko dekle** nam piše: Pet številko smo sprejeli Vaše »Domovine« in smo popolnoma zadovoljni z njo, saj ona edina piše odkrito, kakor njen prednik »Naš glas«. Bili so časi, ko je morala pravica molčati in od takrat ni »Glas« prihajal več. Kdor bere »Domovino«, mora vzklikniti: Kdor ni z nami, je zoper nas! Ta je izdajalec lastne krvi. A prokleta bodo imena onih, ki v teh časih prodajajo lastni narod. Veliko ljudi je šele sedaj spoznalo, kdo je hodil pred vojno pravo pot. Zato smemo Vam zaupati, ker Vi ste vedno hodili pravo pot. Naših fantov in mož ni doma, toda me smo stopile na njih mesto. Trdne smo v svojem prepričanju, se ne bojimo nikogar, ker pravica bo zmagala. Ako ne sedaj, pa prihodnji čas, ko bo vstal nov rod. Zato bodi čast tebi, »Domovina«, ker dobro izvršuješ svoj poklic. Da bi vedno delovala v sredini Slovanov! Me Gorenjke gorimo iz vsega srca za Jugoslavijo. Zato pojdemo neustrašeno naprej. Zmaga ali smrt! Ker tako življenje, kakošnega smo živeli pred vojno, je našemu rodu v pogubo. Mi smo spali, a drugi so nas prodajali. Zdaj smo vstali, a Nemeec se boji, ko nam ne bo več gospodoval. — Terezija T., J. p. D.

— **Nova prebiranja letnikov 1899. do 1894.** se vrše meseca aprila na Ogrskem in Hrvatskem. Enako botudi pri nas v Avstriji.

— **Ustanovni občni zbor podružnice »Ljubljana I.« Zveze jugoslovanskih železničarjev** se vrši dne 19. marca ob 3. popoldne v restavracijskih prostorih Narodnega doma v Ljubljani. Jugoslovanski klub se udeleži po svojem zastopniku tega velevažnega zborovanja. Pričakuje se zanesljive udeležbe s strani članov. — **Pripravljalni odbor.**

— **Nezgode.** V Slavini pri Kalistru se je zvrnil težak voz na Kalistrovega štiriletnega sinčka in ga ubil. — Utonil je zasebni zavarovalni uradnik Alojzij Januš v potoku Mlinščici v Domžalah. Zašel je po nesreči v vodo. — Z vlaka je padel pri Zagorju 33letni Ivan Bostič od Sv. Jurja pri Radečah, ko se je vozil domov na dopust. Obležal je težko ranjen. — Duh se je omračil učiteljici pri D. M. v Polju Avgusti Erbežnikovi, da so jo morali prepeljati na Studenec. Kriva sta baje duševna napetost, napor v šoli ter pomanjkljiva hrana. — Dne 4. marca ponoči je ustrelil stražnik na postaji v Zalogu ruskega vojnega vjetnika. Na klic »Stoj!« se ni ustavil. Dobil je strel v glavo in je bil takoj mrtev. — V Trstu je bila štiriletna Marija Hrovatinova nekaj časa sama doma ob odprtem zakurjenem ognjišču. Otroku se je vnela obleka. Ker se je iz stanovanja širil dim in vonj po ožganem mesu, so siloma odprli vrata in našli popolnoma zoglene ostanke otroka.

† **Oskar Gabršček.** Umrl je v Ljubljani dne 9. marca od kapi zadet znani goriški veljak, dolgoletni tolminski župan, bivši deželni in državni poslanec, veleposestnik in tovarnar v Tolminu, Oskar Gabršček. Bil je jako delaven mož, ki je mnogo storil za procvit tolminske pokrajine.

† **Jan Pribil.** Dne 9. marca je nagloma preminul podravnatelj banke »Slavije« v Ljubljani, Jan Pribil, v 58. letu svoje starosti. Bil je v narodnih krogih dobro znana ličnost. Se kot dijak realec je bil dober pevec in orglavec pri dijaških mašah. V mladih letih izvrsten tenorist, je bil kot član kvarteta znan svoje dni širom slovenske domovine, nastopil pa je tudi v Zagrebu ter v Pragi. Kot odločen pristaša narodno-napredne stranke je bil v času volitve delaven agitator. Jan Pribil je bil rodom dunajski Čeh, a se je med Slovenci docela vdomačil. Bodi mu lahka bratska gruda!

Minuli teden.

Vlada je vendarle dobila proračunski provizorij za dobo štirih mesecev. Kakor vselej, so tudi to pot vlado rešili Poljaki. Za vlado pa so glasovali tudi nemški socijalni demokratje, ki že dolgo niso več v poštenu opoziciji, nego se le še hlinijo, v resnici pa so vladni kimavci. Značajni in dosledni so ostali le Jugoslovani (izvzemši nekaj Dalmatincev in dr. Šusteršič), vsi Čehi, del Italijanov, poljski socijalni demokratje in poljska kmetška poslanca Myak in Kubik. Pooblastilo za

skupne izdatke in novi vojni dolg 6 milijard je dovolil državni zbor vladi z 203 glasovi proti 161 do 165; tu so glasovali tudi nemški socijalni demokratje proti. Za štiri mesece je torej Seidlerjeva vlada zopet v sedlu, med tem pa hoče poskusiti, da se ustava reformira na načelih narodne avtonomije, ki ne presega deželnih mej. Tudi samoodločbe vlada ne misli priznati; izjavila pa je vendarle, da jugoslovanskega vprašanja ne gre več prezirati. Vlada si skuša dobiti zdaj trdno skupino strank, ki bi tvorile trdno vladno večino, kajpada predvsem proti Čehom in Jugoslovanom. Koncem tekočega tedna se prično velikonočne počitnice, ki bodo trajale baje do 20. aprila. — Nemčija je sklenila mir tudi s Finsko, dasi ni kot del Rusije vojne nikdar napovedala. Kakor povsod, si je Nemčija izgovorila na Finskem velike trgovske ugodnosti; Dobrudža, ki pripade Bolgarom, pa iz gole hvaležnosti prekrsi tri mesta po treh nemških generalih in diplomatih. Bolgari, seveda ne ljudstvo, so izgubili vso razsodnost ter se vedejo do Nemcev in Madžarov kakor starodavni bratje. Med tem se Japonci in Kitajci pripravljajo zasesti sibirskie obmorske krajine in sibirskie železnice, ruska vlada je zbežala v Moskvo, Peterburg se prazni, famozni jud Trockij pa je odstopil. Baje se pripravlja v Rusiji popoln prevrat. — V hrvatskem saboru so zahtevali poslanci opozicije zadoščenja za žalitve po policiji, ki je razgnala zborovanje poslancev vseh jugoslovanskih dežel. Pri tej priliki je bivši ban Rakodczay zaklical: »Ljudje iz Dalmacije, Bosne in slovenskih dežel so na Hrvatskem tujci!« Nastalo je veliko ogorčenje, a koalicija nesramnega Madžarona ni zavrnila. To ni čudno, saj zagrebška vlada prepoveduje občinam izjaviti se za deklaracijo in samoodločbo, prav tako kakor madžarski guverner na Reki, graški namestnik Clary in razni nemški in nemškutarski župani in žandarji. Koalicija s svojim banom so prava sramota Jugoslovanstva. Celo na Koroškem je preganjanje deklaracijskih podpisov ustavljeno, Hrvatje pa trpe nasilstvo hrvatskega bana in hrvatsko - srbske koalicije. Zdaj dela hrvatska vlada celo Preradovičevi slavnosti ovire: boji se pač »tujcev«, Slovencev in Hrvatov iz Avstrije! — Jugoslovani in Čehi v avstrijski državni polovici pa smo lahko ponosni na svojo značajno in moško politiko, ko vidimo strahopetnost v Zagrebu. Prav posebno pa kažemo Slovenci dosledno, da se zavedamo važnosti dobe: to so dokazali sijajni manifestacijski shodi za Jugoslavijo, o katerih govorimo še posebej.

*Trpi le, kdor se sam uslužno klanja,
in brez moči je, kdor o prošlosti živi,
nikdar ne oni, ki kljubuje stoji!*

Jos. Murn (Pesmi).

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Na bojišču vsakdanje nezatno delovanje. Letalsko delovanje pa je toliko silnejše, kolikor ugodnejše je vreme. Z angleške in ameriške strani se čujejo poročila, da se Avstrija pripravlja na veliko ofenzivo proti Italiji, in sicer da bi hotela avstrijska armada prodreti skozi Brento v nižino. Nemški pomorski zrakoplovi so napadli pristanišče v Neapolju in dobro zadeli.

Na francoskem bojišču se pričenjajo silnejši izvidni boji, ki pa do sedaj niso imeli nobenega večjega uspeha. Gre vedno le za prve pozicije. Že tako dolgo nanznanjene ameriške čete do sedaj v večjih masah niso nastopile.

Z Romunsko se mirovna pogajanja nadaljujejo. Delajo dan in noč, kakor pravi naše poročilo, ter upajo, da bodo v štirih sejah poganjanja končali. Med tem naše in nemške čete nadalje obkrožajo romunsko vojsko.

Raznoterosti.

— Demonstracije v Gradcu. Dne 6. marca so bili v Gradcu veliki izgredi zaradi pomanjkanja živil ter zaradi neužitnega kruha. Več tisoč delavcev je najprej demonstriralo pred namestništvom; potem so naskočili razne trgovine in kavarne ter jih v Mur- in Annengasse več popolnoma opustošili in razbili. V Murgasse ni mogla voziti električna železnica, ker je bilo na tiru toliko črepinj. Demonstracije so trajale od 6. do 9. zvečer. Urednika socialističnega lista »Arbeiterwille« Robinsona, ki je hotel miriti ljudi, so demonstranti tako pretepli, da so ga morali z rešilnim vozom odpeljati domov. Graški župan je izdal oklic, v katerem prosi prebivalstvo, naj potrpi, ker iz slabe moke ni možno peči dobrega kruha. Demonstranti so napravili nad pol milijona škode.

* Roparski napad. Dne 2. marca sta napadla v Gradcu v ulici Körösi neki vojak in neki civilist pismoonošo Frana Maurerja, ga pobila na tla in mu vzela 1616 K 35 vin.

* Preki sod za vse vojaške osebe so proglasili na Hrvaškem in v Slavoniji.

* 336 milijonov kron čistega dobička bo imela letos država od tobaka. Saj ga je pa tudi podražila do skrajne mere!

* Dežela smrti so kraljevina Srbija in Bosna ter Hercegovina. Kolikor ni padlo Srbov v vojni, pobereta še glad in jetika, ki divja zlasti v kraljevini.

* Zagrizenost Madžarov. V madžarskem listu »Magyarország« piše neki profesor dr. Apathy: »Madžarska država zahteva pred Bogom in pred ljudmi na temelju zgodovinskih pravic in kot postulat bodočnosti, da se nauči vsak ogrski državljan, ako hoče delovati v javnosti, službeni državni jezik: t. j. madžarski... Nemadžarske narode na Ogrskem pa moramo pretvoriti v korenite Madžare. Zato moramo povsod in brezpogojno zidati samo madžarske šole, tako se nauči madžarsko vsakdo, ki je končal štiri razrede ljudske šole. Volilno pravico more dobiti samo tisti, ki je dovršil z uspehom 4. razred, izpričevalo 4. razreda pa more dobiti samo oni, ki se je naučil madžarsko. Kdor tega ne zmore, naj ponavlja tako dolgo 4. razred, dokler se ne nauči madžarsčine.«

* Velikanske izgube Rusije. Po miru, ki so ga sklenili ruski boljševiki v Brestu Litovskem, izgubi Rusija skoro tretjino svoje evropske posesti. Nemčija organizira iz nekdanje zapadne Rusije sedem držav: 1. Ukrajino, ki obsega nekdanje ruske gubernije, Volinsko, Podoljo, Kijev, Jekaterinoslav, Harkov, Poltavo, Černigov. 2. Litvo, katere obseg še ni znan. Bržčas bo sestojala iz gubernij Kovno, Grodno in Vilna. 3. Poljska, ki obsega 10 gubernij. 4. Kuronsko. 5. Finsko. 6. Estonsko. 7. Livlandijo. Poleg tega so se na Ruskem osamosvojila sledeča ozemlja: Besarabija, ki jo imajo danes zasedeno Romuni. Krim, ki je v rokah Tatarov; Uralska republika v okolici Kaspiškega morja; Kavkazija, ki je ustanovila svojo vlado. Nadalje se je tudi Sibirija izpremenila v posebno republiko. Govoril se, da so tudi donski in kubanski kozaki organizirali svojo posebno avtonomijo.

* Kako se vozi glavar »boljševikov«. V nekem berlinskem listu opisuje v Rusijo se vračajoči Rus svoje potne doživljanje. Med drugim pravi tudi: »V Dvinsku sem doživel najvažnejši dogodek v novi Rusiji. Na kolodvoru je vladalo veliko razburjenje. Pravili so, da se pripelje Trocki, ki je na potu v Brest Litovsk. Velikanska gneča. Na potu smo smeli samo nekateri izbrani, drugim je bil zaprt. Nekako po eni uri je dospel vlak Trockega in je stal na kolodvoru le malo časa. Na lokomotivi je stalo šest vojakov s puškami in nasajenimi bajoneti. Pred vrati vsakega voza je stal zunaj na stopnici tudi oborožen vojak, držeč se kljube na vratih. Trockega ni bilo nikjer videti. Tako se ni niti car nikdar vozil po Rusiji.« — Enaka sta v krutosti in strahopetnosti.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.
Izdaja: Konsorcij »Domovine«.

Dr. med. univ.

Alojz Zalokar

Je začel ordinirati od 2 do 4 popoldne
v Ljubljani, Sodna ul. 1
I. nadstr.

kot strokovni zdravnik
za kirurgijo, porodništvo in
ženske bolezni.

VINO belo in rdeče
in
kislo vodo
razpošilja
A. Osef, p. Guštanj, Koroško.

Žveplo za sode

kg 36 kron

razpošilja po poštнем povzetju

F. A. KREPEK, Maribor ob Dravi
Bismarkstrasse 19.

Prva južnoštajerska
vinarska zadruga
v Celju

reg. zadr. z omejeno zavezo

priporoča svoja priznana dobra štajerska, zajamčeno pristna vina vseh vrst po zmernih cenah.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog	K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil	„ 27 000.000
in rezervnega zaklada	„ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4 %

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo

C. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljana lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. 2¹/₄% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.